

2022 m. vasario 4 d., penktadienis

Nr. 5 (1412) | Kaina 1,90 Eur

7md

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Šokis

3

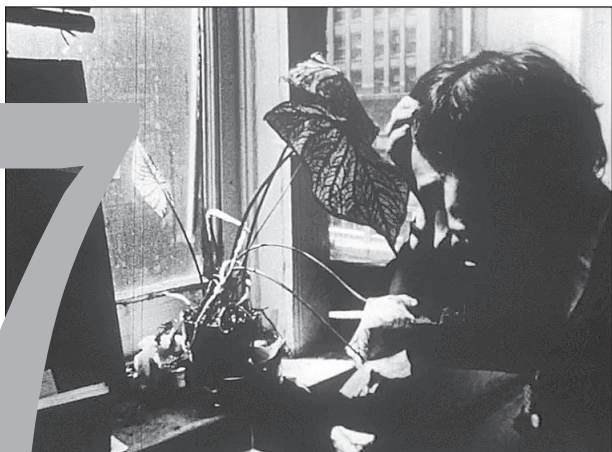
Nacionalinio simfoninio orkestro ir smuikininkės Rūtos Lipinaitytės koncertas

5

Pokalbis su režisieriumi Łukaszem Twarkowskiiu

6

Teatro festivalis vaikams ir jaunimui „Kitoks“

Kadras iš Jono Meko filmo „Prarasta prarasta prarasta“. 1976 m.

Jonas Mekas apie kino meną, avangardą ir „pogrindį“

8

Mados ir meno kūrimas pagal Agnę Kuzmickaitę

12

Ko laukti kino salėse 2022 metais

Mohammad Barrangi, „Paukščių susirinkimas“ („Conference of The Birds“). 2020 m.

© MOHAMMAD BARRANGI FASTHAMI

Tobulai netobulas pasaulis

Pokalbis su grafiku ir iliustratoriumi Mohammadu Barrangi, su žinia atvykstančiu į Tarptautinę Vilniaus knygų mugę

MONIKA KRIKŠTOPAITYTĖ

Mohammadas Barrangi Fashtami (g. 1988) yra kilęs iš Rašto (Rasht), miesto šiaurės Irane, šiuo metu kuria ir gyvena Londone. Jau kurį laiką atidesni knygos meno tyrinėtojai galėjo pastebėti talentingą prizus vieną po kito renkantį kūrėją tarptautiniuose prestižiniuose renginiuose Estijoje, Kolumbijoje, Rusijoje, Ukrainoje, Kinijoje, Japonijoje, Korėjoje, Slovakijoje, Italijoje ir kt. Tačiau per paskutinius kelerius metus Barrangi kūryba it sprogdimas išsiplėtė masteliu ir užmojais, menininkas buvo pastebėtas ir įvertintas. Šiuo metu keli jo kūriniai papildė nuolatinę Britų muziejaus ekspoziciją, o viena kitą

intensyviu režimu keitė kūrybinės dirbtuvės ir parodos (Los Andžele, Romoje, Edinburge, Londone).

Nors menininkas kuria didžiuosius kūrinius ant sienų, drobių, mažesnius kūrinius ant popieriaus, muzikos albumų viršelius, iliustruoja knygas, visus šiuos darbus sieja savitas, labai vientisas autorius pasaulis, kuriame gyvena gyvūnai, moterys, jų hibridai, augalai ir nuorodos į įvairias kultūras, pirmiausia persų. Lyg persiškuose kilmuose dažna veidrodinio atspindėjimo kompozicija, grafiška vaizdo logika it persiškų miniatiūrų, formos – niekada tobulai neišbaigtos. Šio autoriaus darbų erdvė panaši į sapną: savaip sklandaus ir savaip migloto pasakojimo, specifiško tyčinio netobulumo. Mohammadas

Barrangi į vaizdiniją įtraukia ir persų kaligrafijos elementus. Tai menininkas, kuris maksimaliai kūrybingai pasitelkia koliažo strategiją, sugeba jungti ne tik technikas, net ir skirtingų erų bei kryptių kultūrinės vaizduotės. Jo darbuose liūdesys šviesus, o (figūros ar aplinkybių) trūkumai prabyla mitologijos ir poezijos ištarne.

Ruoštis šiam pokalbiui buvo be galo įdomu, visa galva pasinėriau į jūsų kuriamą pasaulį, kuris yra įspūdingas ir estetiškai, ir intelektualiai, ir poetiškai. Ačiū Sigutei Chlebinskaitei, kuri inicijavo šį pokalbį ir jūsų atvykimą į „Knygų šalį“, kuri Vilniaus knygų mugėje vis pristato ką nors įdomaus bei išskirtinio. Dėkoju

NUKELTA Į 10 PSL.

Suvaldytas laikas

Įspūdžiai iš Gabijos Natalevičienės ir Mykolo Natalevičiaus koncerto Kaune

ALGIMANTAS KUBILIŪNAS

Apie koncertus dažniausiai sakoma: „labai patiko“, „muzikantai puikiai grojo“, „skambėjo įdomūs kūriniai“ ir pan. Šį kartą tokiais apibūdinimais nekalbėsiu, tik pasakysiu, kad sausio 19 d. Kauno filharmonijoje išgirdome Gabiją Natalevičienę kaip aukščiausio profesionalumo pianistę, puikiai suvokiančią, ką ir kaip groja. Susidomėjęs klausiausi ir Mykolo Natalevičiaus muzikavimo, nes pas mus, Lietuvoje, labai mažai kompozitorių, atliekančių savo kūrinius. Tiesa, programoje Mykolas kaip atlikėjas tik improvizavo (jo kompozicijas „Svajingai“ ir „Psalmė“ skambino Gabija). Nesu tikras, ar koncerte skambėjo parengtos, ar scenoje spontaniškai gimusios jo dvi Improvizacijos. Kad ir kaip būtų, jautėsi puikiai valdoma forma, apgalvota struktūra. Dėmesį patraukė tai, kad kompozitorius improvizuodamas ne tik tvirtai kontroliuoja ir logiškai plėtoja muzikinę medžiagą, bet ir puikiai žaidžia tembrais. Buvo momentų, kai girdėjosi fortepijonu išgaunama neįtikėtina tembrų kaita! Nuostabu,

kaip meistriškai Mykolas tai daro ypatingais rankų prisilietimais prie klaviatūros, sumaniai keisdamas akordų struktūras, virtuiziškai pajungdamas dinamiką, registrus.

Vakaro programa pavadinta taikliai – „Sustojęs laikas“. Sakytiau, vakaras buvo skirtas vienai muzikinei minčiai, vienam emociniam laukui atskleisti. Visi kūriniai, nors ir skirtingų autorių – Hanso Otte’s „Garsų knyga“ Nr. 1, 2; Vidmanto Bartulio „Hanami“, „Ūkanos“; Mykolo Natalevičiaus Improvizacijos, „Svajingai“, „Psalmė“, – skambėjo giminiai. Koncerto anotacijoje atlikėjai prisipažino, kad kūriniai, „nors stilistiškai skirtingi, skleis panašią atmosferą ir mintis“. Ir tai jiems pavyko. Ir pasirinkta programa, ir jos atlikimu vakaro atmosferą valdė jie, atlikėjai. Dėl to koncerto pavadinimas galėtų būti ne „Sustojęs laikas“, o dar tikslesnis – „Suvaldytas laikas“.

Tai retas fortepijono muzikos koncertas, kurio programa tokia kryptinga: kūriniai šiuolaikiniai, minimalistiniai, su ryškiais statikos bruožais, dėl kompozicinių technikų kažkuo panašūs, tačiau ir saviti. Muzikos teorija statiką

Gabija Natalevičienė ir Mykolas Natalevičius

J. SAKALAUSKO NUOTR.

apibrėžia kaip kūrybinę technologiją, paremtą minimalizmu, sonorika, aleatorika. Taigi, tokio pobūdžio kompozicijos, savo prigimtimi nutolusios nuo klasikinės muzikos formų ir dramaturgijos logikos, yra skirtos labiau emociniam suvokimui ir iš klausytojo reikalauja ne tik specifinių žinių, bet ir tam tikro nusiteikimo, didžiulio vidinio susikaupimo.

Nuo G. Natalevičienės įtaigiai atliekamų, technologiškai artimų, ryškų vienos spalvos muzikinį pasaulį perteikiančių, bet kartu skirtingų kompozicijų M. Natalevičiaus Improvizacijos skyrėsi. Protarpiais jose buvo girdimi klasikinei tradicijai būdingi raiškos elementai, melodikos fragmentai, muzikinės medžiagos plėtotės principai. Tad

Improvizacijos praturtino bendrą koncerto emocinį paveikslą.

Tą vakarą Kauno filharmonijoje skambėjo tyra, skaidri kaip krištolas muzika. Tikra muzika. Jutau atlikėjų gebėjimą paveikti klausytojus, vesti juos į naujosios muzikos pasaulį.

Anonsai

Pianistas Aleksandras Kashpurinas Lietuvoje

Į Filharmonijos sceną sugrįžta 2019 m. Tarptautinio M.K. Čiurlionio pianistų konkurso nugalėtojas Aleksandras Kashpurinas. Vasario 4 d. Kaune ir 5 d. Vilniuje pianistas su Lietuvos nacionaliniu simfoniniu orkestru (LNSO) atliks Sergejaus Rachmaninovo Trečiąjį koncertą fortepijonui. Simfoninės muzikos koncerte dar skambės Césaro Francko oratorija „Atpirkimas“, o ją su LNSO atliks Kauno valstybinis choras, Lina Dambrauskaitė (sopranas) ir Vladas Bagdonas (skaitovas). Programą diriguos Robertas Šervenikas.

Dalyvaudamas 2019 m. pabaigoje vykusiam M. K. Čiurlionio tarptautiniame pianistų konkurse, rusų pianistas Aleksandras Kashpurinas sužibėjo kaip itin ryškus atlikėjas – pelnė klausytojų simpatijas ir aukščiausius komisijos įvertinimus, iškovėjo pirmąją premiją. Daugelio nacionalinių ir tarptautinių konkursų laureatas, kaip solistas ir kamerinių ansamblių narys koncertavo daugelyje Europos šalių, taip pat Kinijoje, Mongolijoje, Maroke, jo įrašų yra išleidusi įrašų kompanija „Melodija“. Tarp naujausių šio pianisto pasiekimų – nugalėtojo laurai Prancūzijoje 2021 m. lapkritį vykusiam pianistų konkurse „Les Etoiles du Piano“.

Aleksandras Kashpurinas

LNF NUOTR.

A. Kashpurino sugrįžimas į Filharmonijos sceną – publikos labai laukiamas įvykis, juolab kad koncerte pianistas skambins didžiojo fortepijono poeto Sergejaus Rachmaninovo Trečiąjį koncertą. Būtent su šio rusų kompozitoriaus Antruoju koncertu solistas sukėlė tiesiog gaudžiančias ovacijas po pasirodymo M. K. Čiurlionio konkurso finale.

Trečiasis koncertas buvo viena paskutinių stambių Rachmaninovo partitūrų. Kompozitorius buvo sumanęs parašyti tokį opusą, kuris priblokštų virtuozų išlepintą amerikiečių publiką. Koncertas labai sudėtingas techniškai, jame apstu visko – ir ugningo demoniškumo, ir tauraus lyrizmo, ir aštraus tragizmo, ir transcendentinės ramybės. Beje, pats autorius ryškiausiai savo kūrinio atlikėju laikė legendinį Vladimirą Horowitzą, o pianistas Josefas Hoffmannas, kuriam šis koncertas buvo dedikuotas, jo taip

ir nepagrojo, mat opusas buvęs per sunkus...

Kitą LNSO simfoninės muzikos koncerte skambėsiantį kūrinį iniciavo Kauno valstybinis choras ir jo meno vadovas bei dirigentas Robertas Šervenikas. Su soliste Lina Dambrauskaite ir skaitovu Vladu Bagdonu bus atlikta prancūziškojo simfonizmo karaliaus Césaro Francko oratorija „Atpirkimas“ sopranui, skaitovui, mišriam chorui ir orkestrui. Jos atlikimu muzikai paminės 200-ąsias šio kompozitoriaus gimimo metines.

Valandos trukmės „Atpirkimas“ neretai apibūdinamas kaip oratorijos ir simfoninės poemos junginys. Patsai kompozitorius jį vadino „poema-simfonija“ („Poème-symphonique“). Šią monumentalią partitūrą Francas pradėjo rašyti 1871 m., vos įpusėjęs savo garsiąją oratoriją „Palaiminimai“. Tuo metu jis perskaitė Édouardo Blau tekstą

apie pagonybės ir krikščionybės sankirtą, atpirkimą per maldą, kuris jį sukrėtė ir įkvėpė šią istoriją įgarsinti muzikoje. Kūrinio premjera įvyko 1873-ųjų Didįjį Ketvirtadienį. Tai unikalios formos muzikos kompozicija, kurioje simfoninę poemą supa choro numeriai, soprano arijos, rečitacijos bei itin spalvinga ir meistriška orkestruote išsiskiriantis epizodas „Simfoninis interliudas“ („Morceau Symphonique“).

Didžiules lietuvių atlikėjų pajėgas sutelksiantis koncertas, kuriame pasirodys 2019 m. Tarptautinio M. K. Čiurlionio pianistų konkurso nugalėtojas Aleksandras Kashpurinas, vyks vasario 4 d., penktadienį, 18 val. Kauno valstybinėje filharmonijoje ir vasario 5 d., šeštadienį, 19 val. Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje Vilniuje. Bilietus Vilniuje galima įsigyti Filharmonijos kasose ir kakava.lt.

LNF INF.

Kronika

Suvienijo jėgas pasirašę ketursalę sutartį

Asociacija „Plungiškių draugija“, Žemaičių dailės muziejus, Plungės rajono savivaldybė ir Lietuvos nacionalinė filharmonija apsisprendė suvienyti jėgas ir bendradarbiauti organizuojant Tarptautinį Mykolo Oginskio festivalį bei kitus kultūros renginius Plungėje, puoselėti Lietuvos muzikinę kultūrą.

Sausio 29 d. Kunigaikščio Mykolo Oginskio rūmuose, iškilmingoje aplinkoje, savivaldybės meras Audrius Klišonis, Žemaičių dailės muziejaus direktorius Alvidas Bakanauskas, Lietuvos nacionalinės filharmonijos generalinė direktorė Rūta Prusevičienė ir Plungiškių draugijos asociacijos prezidentas Liudas Skierus pasirašė bendradarbiavimo sutartį, kuria įsipareigojama dėti visas pastangas organizuojant ir įgyvendinant Tarptautinį Mykolo Oginskio festivalį, įprastai vykstantį kasmet, rugpjūčio ir rugsėjo mėnesiais. Šalių sutarimu planuojama bendradarbiauti organizuojant bei įgyvendinant ir kitus renginius – reprezentacinius profesionaliojo muzikos meno koncertus, muzikos edukacijos renginius ir kitus projektus.

Klasikinės muzikos gerbėjų pamėgtas festivalis buvo ir liks atviras bei prieinamas žiūrovams, koncertai vyks nemokamai, siekiant sudaryti krašto gyventojams galimybę susipažinti su Europos šalių muzikine kultūra, iškilniaisiais Lietuvos ir užsienio profesionaliais meno kolektyvais bei atlikėjais. Festivalio organizatoriai siekia išlaikyti aukštą meninį festivalio lygį, puoselėti nacionalinės ir tarptautinės svarbos kultūros ir meno tradicijas, suteikti erdvę jauniems talentams.

Susirinkusiesiems koncertavo solistė Aistė Pilibavičiūtė (sopranas) ir Čiurlionio kvartetas.

PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS IR LNF INF.

Premjera ir ispaniškas aidas

Nacionalinio simfoninio orkestro ir smuikininkės Rūtos Lipinaitytės koncertas Nacionalinėje filharmonijoje

LAIMUTĖ LIGEIKAITĖ

Dažnai būna, kad muzikos kūrinyse dėl vienokių ar kitokių priežasčių ilgai laukia atlikimo, o kai tai įvyksta, personifikuojant sakoma – „gimė kūrinys“. Kaip žmogus. Ir, matyt, nuo „krikštatėvių“ – atlikėjų – priklauso, ar gimė po laiminga žvaigžde. Čia išryškėja dar viena graži linija: kai kūrinio imasi talentingi ir entuziastingi, lietuvių muziką mylintys atlikėjai, būkime tikri – kūrinys *įvyks* ir gyvuos! Tokias mintis kėlė sausio 29 d. Nacionalinėje filharmonijoje vykęs koncertas, kuriame pagaliau buvo atliktas kompozitoriaus Arvydo Malcio Koncertas smuikui ir styginių orkestrui, gimęs 2019 m., pasak autoriaus, Lietuvos nacionalinės filharmonijos užsakymu, šnekučiuojant su filharmonijos direktore Rūta Prusevičiene ir Lietuvos kamerinio orkestro meno vadovu smuikininku Sergejumi Krylovu. Dėl pandemijos atidėliotas net kelis kartus, smuiko koncertas atsidūrė ryškios lietuviškos muzikos „krikštamotės“ Rūtos Lipinaitytės ir Nacionalinio simfoninio orkestro styginių grupės rankose. Pirmiausia ir norisi jį aptarti.

Iškart pasimatė, o tiksliau – pasigirdo, pirmą kartą klausantis kūrinio, kad autorius yra iš tų „nepataisomų“ romantikų, kuriems šiame moderniame pasaulyje pirmiausia rūpi ne technologinės kūrybos gudrybės, o muzikinė komunikacija, nuoširdus žmogiškas ryšys su klausytoju, atpažįstamos emocijos, pasakojimas. Prisiminusi kompozitoriaus žodžius, kad kūrinį inspiravo pavasarį parskrendantys paukščiai, pradžioje ištis išgirdau tarsi iš tolo ataidintį paukščių čilbesį, kol pamažu pirmoje dalyje („Pastoralinė“) atsivėrė dar platesnės erdvės, užpildomos solistės

„kalbėjimu“, styginių linijų pynėmis, vyraujant lengvai mirgančioms *arpeggio* figūracijoms. Nuo tyliausio garso išsiliejęs efektingai kulminacijai bangai, pereita į centrinę kūrinio dalį – lyrišką „Meditacinę“. Čia, tai išskildama, tai vėl panirdama į styginių faktūrą, kartais lydima gitariško *pizzicato* akompanimento, solistė R. Lipinaitytė surado labai tinkamų spalvų – jos melodinga partija skambėjo itin sodriai, nepaprastai emociškai paveikiai, gražiai koreliuodama su visu įsijautusiu styginių orkestru, ypač violončelėmis.

Finalinė dalis „Solo–tutti“ išnirio vėlgi iš ryškios dinaminės bangos. Dabar jau dominavo *glissando*, mirgėjo daugybė įvairių kitų štrichų, atrodė, visus pagavo greitas tempas ir solistės bei orkestro lenktyniavimo azartas. Aštresnį *scherzo* charakterį, su kontrabosų kirčiais lyg botagais, nuramino iš vidurinės dalies grįžusi lyrika, kol vėl įsiplieskė azartiškas, plačios erdvės efektą pasiekęs „šokis“. Galbūt skrydis? Įpintas smuiko solo epizodas, primenantis solisto kadenciją, trijų dalių koncerto struktūra tik patvirtino autoriaus ištikimybę klasikinei formai, romantiniam turiniui, o panaudoti atpažįstami ir neatpažįstami praeities ir dabarties muzikos atgarsiai – ir postmodernistiniam braižiui. Kita vertus, kilo minčių, ar kūrinys nesiprašo kompaktiškesnės formos ir stangresnio muzikinės medžiagos suvaldymo. Galbūt ir taip, ypač pernelyg išplėtos antros dalies sąskaita, tačiau jos užburianti lyrika taip panardina į nenusakomą meditacinę būseną, kad nesinori iš jos ištrūkti. O tai neabejotina šio, o ir apskritai šiuolaikinio kūrinio, stiprybė, pritraukianti dabarties muzikos bijantį klausytoją.

Neįsivaizduoju, ar šį koncertą smuikui gali kas nors pagriežti

geriau nei R. Lipinaitytė, visuomet labai taikliai ir ryškiai perteikianti atliekamos muzikos stilišką ir emociją. A. Malcio kūrinius atlikėjai dažnai įtraukia į savo repertuarą, jie skamba ne tik Lietuvos, bet ir užsienio scenose, tad nenustebčiau, jei ateity išgirsime ir kitų šio smuiko koncerto interpretacijų. Sveikinu autorių!

Turiu prisipažinti, kad pirmą vakaro dalis nustebino. Jau aptartas A. Malcio kūrinys suskambo po koncertą pradėjusios Ramūno Motiekaičio kompozicijos „Vabzdžių žingsniai“ (festivalio „Gaida“ užsakymu parašyto opuso premjera įvyko 2011 m., atliko Valstybinis simfoninis orkestras). Labai džiugu, kad po dešimtmečio vėl atgaivintas toks unikalus kūrinys, kuris dabar jau įsirašė ir į Nacionalinio simfoninio orkestro ir jo meno vadovo bei dirigento Modesto Pitrenos repertuarą. Bet nustebino kitkas: programoje buvo sugretintos itin kontrastingos kūrybos koncepcijos – ryškiai koncertiška, atlikėjo meistriškumo reikalaujanti A. Malcio muzika ir kardinaliai priešinga R. Motiekaičio, kuris, anot muzikologės Eglės Grigaliūnaitės, „kategoriškai neigdamas koncertiškumą, eina muzikinių procesų redukavimo keliu, (...) išpažindamas rytietišką minimalizmo dvelkiančią estetiką“. O kompozitoriaus žodžiais, „tam gali padėti tyla, kaip didžiausią krūvį turinti potencia“.

Reikšmingais tylos akcentais inkrustuoti ir „Vabzdžių žingsniai“ simfoniniam orkestrui. R. Motiekaičio opusas ištis vietomis priminė „dūzgiantį“ orkestrą, o pro gana statišką ir ramios dinamikos garsyną vis prasiskverbavo aštrus, geliantis, įsismelkiantis garas – lyg vabzdžio gėlimas. Bendrą akustinį debesį gražiai paspalvino perkusija, raibuliuojanti įvairių tembrų ir skaidrumo – nuo duslių

Rūta Lipinaitytė, Modestas Pitrenas, Arvydas Malcys ir LNSO

D. MATVEJEVO NUOTR.

būgnų iki krikštolių varpelių – garsais. Žinoma, formą valdė konceptualiosios pauzės, nuolat sustabdancios kiekvieną, jau, atrodytų, besiskleidžiantį epizodą. Įdomi ir ne trupučio per dešimtmetį nepasėnusi kompozicija, kurią Nacionalinis simfoninis orkestras, diriguojamas M. Pitrenos, atliko susikaupęs ir įsigilinęs. Nors šis nedidelės apimties kūrinys – gana kietas riešutėlis. Suvesti „trūkinėjančią“ medžiagą į bendrą visumą tikrai nelengva, tad belieka dirigentą ir orkestrą pasveikinti su šiomis sėkmingomis pastangomis ir kūrinio prikėlimu.

Antra vakaro dalis buvo skirta prancūzų muzikai. Skambėjo impresionisto Claude'o Debussy simfoninis triptikas „Paveikslai orkestrui“ ir romantiko Emmanuelio Chabrier „Ispanija. Rapsodija orkestrui“. Beje, pasak M. Pitrenos, dvi iš trijų Debussy triptiko dalių („Pavasario rateliai“ ir „Žigos“) Lietuvoje buvo atliekamos pirmą kartą! Sudėtingoje, ilgoje impresionistinėje drobėje labai meistriškai atskleidžiamas tiek viso didingo simfoninio orkestro, tiek soluojančių tembrų skambesio grožis, vis kitų instrumentų grupių dominavimas. Gausus, vos scenoje

sutilpęs Nacionalinis simfoninis orkestras visa tai sėkmingai pademonstravo, ypač pasistengę pučiamieji (obojai, klarnetai, valtornos, trombonai), kuriems partitūroje skirtas labai svarbus vaidmuo. Ne veltui po paskutinių akordų, gausių aplodismentų lydimi, dirigento buvo „pakelti“ pasirodyti daugiausia pučiamųjų muzikantai. Kita vertus, jei tai ne akustikos kliuvynys, tai bent jau man norėjosi labiau rafinuotų štrichų, taip pat iš visų gražių detalių darniau sudėto visumos paveikslas.

Debussy kompozicijos dalis sukeitę vietomis ir triptiko pabaigai pasirinkęs išpūdingą „Iberiją“, M. Pitrenas gražiai sujungė programoje atsiradusią ispanišką giją ir koncertą užbaigė temperamentinga Emmanuelio Chabrier fantazija „Ispanija. Rapsodija orkestrui“ – bene žinomiausia iš visos kompozitoriaus kūrybos. Orkestras ir dirigentas akivaizdžiai atsipalaidavo ir tarsi karšto ispaniško vėjo gūsis, vieningu darniu kvėpavimu, atrodė, atvėrė visas duris ir langus mėgautis saulėtu, šventišku koloritu, lauke įsismarkaujant pūgai. Puikus pabaigos akcentas!

In memoriam

Muzikologas Algimantas Jonas Puišys (1936 01 08 – 2022 01 27)

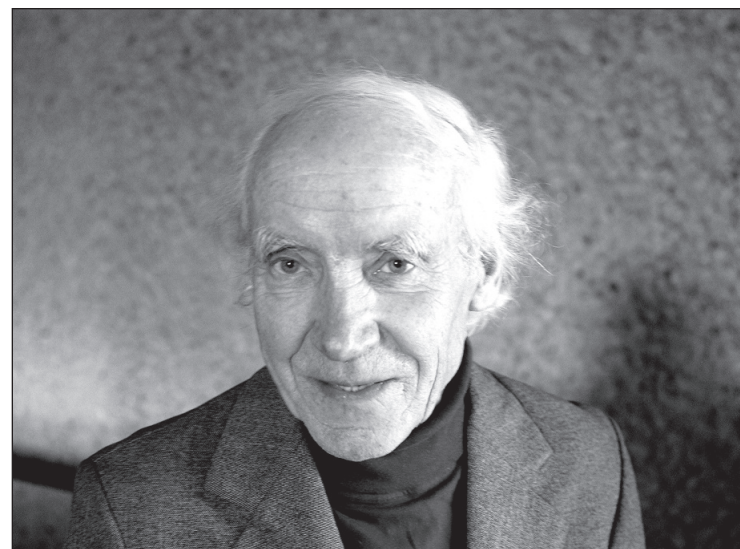
Neramų pasaulį po sunkios ligos paliko muzikologas Jonas Algimantas Puišys. Atgulė Saltoniškių kalnelyje greta mamos ir brolio.

Daug košės kartu kabliuota. Buvo romus, inteligentiškas, klausantis ir išgirstantis. Toks tylus ir nesusireikšminantis, kad šiandien apie ilgai gyvenusį muzikologą net sunku rasti duomenų. Užtat darbais jo gyvenimas labai reikšmingas.

Į Klaipėdos muzikos technikumą mokytis chorinio dirigavimo A. Puišys atvažiavo iš Suvalkijos. Manau, kad mokytoja mama, mėtydama pėdas ir saugodama du sūnus nuo Sibiro ištremito jų tėvo lemties, Algimanto gimimo dokumentuose

užrašė: gimė Marijampolėje. O atsiminimuose – gimtoji Višakio Rūda, „stebuklingas“ šaltinis, upelis ir apylinkės, teikusios Lietuvai žemės turus – rūdą. O Lietuvos konservatorijoje (dabar Lietuvos muzikos ir teatro akademija) A. Puišys rado puikų pedagogą, teoretiką Vytautą Venckų, kuris pokalbiais apie muziką sužadino ir Algimanto švietišką aistrą.

Gyvenimas prabėgo Lietuvos valstybinėje filharmonijoje (dabar Nacionalinė filharmonija). A. Puišys mažai rašė, nors sunkiai įskaitoma rašysena palikta įdomių samprotavimų apie gyvenamąją epochą. Turėtų būti įdomūs ir rimuoti eilute užrašyti pamąstymai. Savimi nepasitikėjo. Jorio Vaivoro pavarde išleido žaismingą knygelę vaikams „Labai labas, nelabai sudie...“. Ruošėsi skelbti ir kitą rankraštį. Nespėjo...

Algimantas Jonas Puišys

ĄSMENINIO ARCHYVO NUOTR.

Daug bendravo su įvairaus amžiaus vaikais, pedagogais. Per mėnesį vis skirtingame Lietuvos kampelyje – 15 ar 30 pašnekesių apie muziką. Ruošdavosi labai

atsakingai. Buvo dėmesingas programą rengiantiems solistams, išgyveno dėl mažųjų klausytojų, kartais ir mokytojų nedėmesingumo, salės šurmilio. Iš prigimties nebūdamas

oratorius, repetuodavo kruopščiai apgalvotą, sukonstruotą, dažnai ir pasirašytą tekstą. Išryškindavo emocišes potekstes, sureikšmindavo pauzes. Jauniausių klausytojų dėmesį nukreipdavo link muzikinės kalbos raiškos. Pakeliui spalvingai pristatydavo kompozitorius, muzikos žanrus, instrumentus, atlikėjus. Per gastroles lankydavosi miestelių bibliotekose, domėjosi vietiniais muzikantais. Yra užrašęs dešimtis autentiškų liaudies dainų.

Filharmonijos solistai, dainininkai ir instrumentininkai, daugelį dešimtmečių kartu po Lietuvą keliavusį muzikologą Algimantą Puišį prisimins pagarbiai, o klausytojai bus dėkingi žmogui, sklėdusiam gerąją žinią apie muzikos meną. Ramybės Jam po Lietuvos dangum...

RITA ALEKNAITĖ-BIELIAUSKIENĖ

Šokis perteikia daugiau nei žodžiai

Pokalbis su šokėju Jeronimu Krivicku

AGNĖ ŽERINGYTĖ

Šokėjas Jeronimas Krivickas, 2013 m. baigęs M.K. Čiurlionio menų mokyklą, kelerius metus mokėsi Ženevos šokio centre. Lietuvos nacionaliniame ope-ros ir baleto teatre (LNOBT) sukūrė ne vieną svarbų vaidmenį ir klasikiniuose, ir šiuolaikiniuose baletuose. Atliko pa-grindinius vaidmenis spektakliuose „Spragtukas“, „Čiurlionis“ (choreo-grafas Robertas Bondara, 2013), „Piaf“ (choreografas Mauro Bigonzetti, 2017), „Žizel“ (choreografė Lola de Ávila, 2020) ir daugelyje kitų. Žinomiausias jo vaidmuo – Jozefas K. choreografo Martyno Rimeikio balete „Procesas“. Šį vaidmenį atliko ne tik Lietuvoje, bet ir gastrolėse Čekijoje, taip pat spektaklio įrašas rodytas per kanalą „Mezzo“. Už šį bei Veidrodžio vaidmenį Itziko Galili spektaklyje „Amžinybė ir viena diena“ Krivickas nominuotas „Auk-siniam scenos kryžiui“.

Ar keitėsi jūsų požiūris į šokį ir baletą nuo mokyklos laikų?

Žinoma, augant keitėsi ir mano suvokimas. Ne tik apie baletą, bet ir apie šokį iš esmės. Vaikystėje pradė-jęs mokytis M.K. Čiurlionio menų mokykloje neįsivaizdavau, kad šo-kis galėtų reikšti ką nors kita, kas nebūtų susiję su baletu. Man tai at-rodė neatsiejama, tačiau laikui bė-gant mano akiratis plėtėsi, pradėjau suprasti, kad šokio pasaulis yra kur kas platesnis ir ne toks ribotas.

Kaip baletas suformavo jus kaip asmenybę?

Baleto menas pagrįstas griežta disciplina. Jis reikalauja didžiulių valios pastangų, užsispyrimo ir kantry-bės. Vaikystėje tai buvo nemenkas išbandymas, tačiau kaip tik tai ir suformuoja jauno žmogaus savi-monę bei tvirtą charakterį. Baletas, be abejonės, yra viena mano, kaip asmenybės, susiformavimo ir au-gimo priežasčių.

Baigęs M.K. Čiurlionio menų mokyklą stažavotės Ženevos šokio centre. Kokių naujų pa-tirčių įgijote?

Ši studijų laikotarpį galėčiau iš-skirti kaip vieną svarbiausių savo kūrybiniame kelyje. Gyvenimas kitoje šalyje, iš pedagogų Ženevoje įgytos naujos žinios praplėtė pasau-lėžiūrą ir papildė mano suvokimą bei žinias apie baleto meną.

Per dvejus mokslo metus teko daug keliauti, dalyvauti atrankose didžiuosiuose Europos baleto teatruose. Turėjau galimybę pa-matyti ir suprasti, kas iš tiesų yra konkurencija, kai į salę suguža apie šimtą jaunų baleto artistų ir visi nori būti geriausi, pastebėti. Šios patirtys neįkainojamos – grūdina šokėjo charakterį.

Žinomiausias jūsų vaidmuo – Jozefas K. balete „Procesas“. Kaip jam ruošėtės ir koki Jozefą K. norėjote sukurti?

Jau per pirmas „Proceso“ repeti-cijas supratau, kad Martyno Rimei-kio choreografija man labai artima. Kai kūriau vaidmenį, nekilo jokio vidinio konflikto, nutiko priešingai – iš-sikėliau tikslą kuo tiksliau perteikti choreografo mintį.

Žinoma, pati spektaklio choreo-grafinė kalba – nemenkas iššūkis. Ji reikalauja didelio emocinės ir fi-zinės energijos krūvio, todėl net ir dabar, jau prabėgus keleriems me-tams po „Proceso“ premjeros, galiu pasakyti, kad Jozefo K. vaidmens kūrimo procesas – nesibaigiantis.

Šokote ir kituose šiuolaikiniuose baletuose: Rimeikio „Dienos, minutės“, „Šventasis pavasa-ris“, taip pat Galili šokio ope-roje „Amžinybė ir viena diena“. Ar kiekvienas vaidmuo – naujas etapas, o gal buvusiųjų tęsa?

Kiekvienas naujas vaidmuo – pa-tirtis, praturtinanti mane kaip as-menybę ir kūrėją. Ji suteikia mano šokiui vis daugiau naujų spalvų, to-dėl kiekvieno vaidmens dalelė lieka manyje ir keliauja kartu į naujus vaidmenis.

Šokate ne tik šiuolaikiniuose, bet ir klasikiniuose baletuose, kuriuose viskas apskaičiuota ir atidirbta iki tobulumo. Kaip čia atsiskleidžia šokėjas?

Klasikiniame balete, kaip ir bet kokiame šokyje, nepaisant sti-liaus, šokėjas atskleidžia gebėjimą

Jeronimas Krivickas balete „Spragtukas“

M. ALEKSOS NUOTR.

valdyti kūną, perteikia, kaip laisvai juo „kalba“. Klasikinis baletas uni-kalus savo tikslia, apskaičiuota ir iki smulkiausių detalių sustyguota choreografija. Dėl to atlikėjui tenka nemenkas išbandymas, laisvai ir sa-vitai interpretuojant, sukurti perso-nažo charakterį, kai esi įspraustas į griežtus choreografinius rėmus.

Kokia sunkiausia šokėjo už-duotis scenoje?

Manau, viena sunkiausių ir svar-biausių atlikėjo užduočių – už-megzti ryšį su publika: savo šoku įtraukti žiūrovus, kad jie panirtų į baleto, spektaklio istoriją ir drauge su šokėju išgyventų tikras emocijas. Tai turėtų būti įvykis jų gyvenime, į kurį jiems norėtųsi sugrįžti.

Ar stengiatės susitapatinti su kuriamais veikėjais?

Iš tiesų net nebandau susitapa-tinti, veikiau stengiuosi racionaliai analizuoti veikėjų elgesį ir veiksmų pagrindą, suprasti juos užklupusių emocijų priežastis. Tokia analizė padeda geriau pažinti veikėją ir kuo realistiškiau, kuo tikriau atskleisti jo vidinius išgyvenimus.

Kokius vaidmenis išskirtumėte kaip sudėtingiausius?

Iš visų mano sukurtų vaidmenų kaip sudėtingiausią išskirčiau „Pro-ceso“ Jozefą K. – dėl unikalios, be galo išraiškingos choreografinės kalbos ir sudėtingos kūrinio temos.

Kas jums yra šokis?

Šokis man yra kalba, kartais pertei-kianti gerokai daugiau nei tada, kai savo mintis ir emocijas išreiškiame žodžiais.

Ačiū už pokalbį.

Kokio atstumo pakanka?

Šokio spektaklis Kauno miesto kameriniame teatre

MIGLĖ MUNDERZBAKAITĖ

Jau pats dviejų šokėjų ir cho-reografų Arūno Mozūraičio ir Adriano Carlo Bibiano Kauno miesto kameriniame teatre su-kurto šokio spektaklio „Pakanka-mas atstumas“ pavadinimas kelia daugybę minčių. Apie jį, siedami su asmenine biografija, nemažai kalba ir patys kūrėjai, o kasdie-niame mūsų žodyne pastaraisiais metais žodis „atstumas“ užima tvirtą poziciją. Bet viskas ne tik apie tai. Nusigręžus nuo nūdie-nos realijų, žodžių junginys „pa-kankamas atstumas“ gali kalbėti įvairiomis temomis. Nuo pakan-kamo atstumo vairuojant auto-mobilį, dalyvaujant eisme (o šis klausimas buvo ypač aktualus žiū-rovams, premjeros vakarais sausio 20, 21 d. keliaujantiems į teatrą per pūgą) iki kultūrinių skirtumų ben-draujant. Juk dažnai tenka girdėti iš šiltesnės geografinės zonos su-grįžusiųjų komentarus apie tai,

Adrianas Carlo Bibiano ir Arūnas Mozūraitis šokio spektaklyje „Pakankamas atstumas“

V. LANKAUSKAITĖS NUOTR.

kaip neįprastai ten vyksta pokalbis su nepažįstamaisiais, prieinančiais arčiau, nei mums priimta, gal net įsibraunančiais į mūsų susikurtą gana didelę asmeninę erdvę. Ats-tumas tarp įvairių objektų bei subjektų ir tarp nepažįstamųjų, draugų, artimųjų mums nusako tam tikrą ryšį tarp vieno ir kito. Taip pat užduoda klausimą, ar ta

riba – mūsų subjektyvus sprendi-mas, ar kompromisinis susitarimas, o gal kažkieno primesta taisyklė.

Trečiasis spektaklio „veikė-jas“ – virvė – simbolizuoja ats-tumą: ji kartu ir jungia, ir atskiria. Kiekvienas judesys ir veiksmas su ja, vaizduojantis personažų ben-dravimą, apgalvotas. Kartais ji ku-ria lygiateisį, dialogu pagrįstą ryšį,

kartais pasitelkiama abejonės, ne-užtikrintumo ir netikrumo nuo-taikai išlaikyti. Dar kitais atvejais ji tampa brutalumo ar net smurto įrankiu. Paveikūs kompozitoriaus Andriaus Stakelės sprendimai įgar-sina kiekvieną virvės trakstelėjimą ir girgžtelėjimą. O šviesų dailinin-kės Monikos Šerstabojevaitės ap-švietimas, kuriame vyrauja šilti, retesniais atvejais pereinantys į šal-tesnius tonai, sufleruoja, kad šiame spektaklyje su žiūrovu išlaikomas pakankamas atstumas, leidžiantis sutelkti dėmesį į pokalbį tarp dviejų šokėjų-personažų.

Šokėjai įtraukia į bendravimo galimybių ir (ne)pakankamų ats-tumų variacijas – jie džiugina ir baugina, kelia šypseną ir skatina susierzinimą, pabrėžia lygiateisiš-kumą ir konkurenciją. Juk kasdien patys atsiduriame panašiose mi-zanscenose, nustatome atstumus sau ir kitiems. Tačiau scenoje visi atvejai patvirtina, kad šioms situa-cijoms susidaryti būtinas kontak-tas, o tai skatina apmąstyti mūsų laisvę ir priklausomybę nuo kitų.

Parodoma, kaip peržengus ribą ir sumažinus atstumą iki minimumo galima tapti kito įkaitu, ne tik tie-siogiai prarandant savarankišką judėjimo laisvę, bet ir laisvę aps-kritai. Spektaklis skatina savireflek-siją apie atstumus plačiąja prasme, apie ribas, kurias mes suteikiame kitiems ir mums suteikia kiti, apie tai, kada išlaikoma autonomija, o kada prarandamas „aš“.

Šokio spektaklis „Pakankamas atstumas“ sudomins ir tuos, ku-rie šiuolaikiniame šokyje šalia konceptualių sprendimų kartais pasigenda paties judesio, nes čia vyrauja būtent jis, o šokėjai išlaiko intensyvų ir dinamišką ritmą. Be to, šis darbas dar kartą pažymi ru-denį Kauno miesto kameriniame teatre organizuojamo festiva-lio „Išeities taškas“, suteikiančio progą jauniems kūrėjams pri-statyti save ir pademonstruoti es-kizus, svarbą. Šis spektaklis – festi-valio laureatas – tik patvirtina, kad idėja sėkmingai išauga į visavertį šokio įvykį.

Kodėl nepasinaudojus visomis priemonėmis

Pokalbis su režisieriumi Łukasz Twarkowskiu

IGNAS ZALIECKAS

Lietuvos nacionaliniame dramos teatre lenkų režisierius Łukaszas Twarkowskis sukūrė spektaklius „Lokis“ (2017) ir „Respublika“ (2020). Įvairias medijas jungiančiame, vizualiaime „Lokyje“, naudojant įvykio atkūrimo (reenactment) metodą, grįžtama į lemtingą Marie Trintignant ir Bertrando Cantat naktį Vilniuje. O šešias valandas trunkančiame pasirodyje „Respublika“ žiūrovai gali laisvai klaidžioti Kino klasterio erdvėse ir šokti pagal reivo muziką kartu su aktoriais, kurie dalijasi patirto eksperimento apie ryšį tarp individo, bendruomenės, gamtos ir ekonomikos patirtimi.

Ar tarpdisciplininis teatras yra raktas į šių dienų žmogų? Gal dabar tik šoku ar prisilietimu galima pasiekti žiūrovą?

Esminis klausimas – kokių šiais laikais turime pasakojimo įrankių, skirtų žmogui ar, tiksliau, postžmogui, pasiekti. Jei sutiktume, kad esame vėlyvojo antropoceno atstovai, išsivystę į kitokią *Homo sapiens sapiens* formą, virstančią tam tikra kiborgo rūšimi, galėtume paklausti savęs – ar įmanoma papasakoti jos istoriją be technologijų? Akivaizdu, kad įmanoma. Niekada nesakyčiau, kad taip nėra, bet atlikdami savo tyrimą priėjome prie multidisciplininio teatro formos, kuri iš esmės kuria ryšį su publika, remdamasi jusline patirtimi. Manau, kad teatras yra vienas juti- miškiausių menų. Taigi kodėl nepasinaudojus visomis priemonėmis? Nesvarbu, ar dirbame su projektu,

Łukasz Twarkowski

T. IVANAUSKO NUOTR.

kuriame paliekame žiūrovus gulėti tamsoje ant scenos, ar sėdėti parterio kėdėje, ar sukuriame infrastruktūrą, kurioje galima klaidžioti, – visada stengiamės suteikti unikalią patirtį.

Kalbėdamas apie šoko sąvoką sakyčiau, kad tai savotiškai rizikingas terminas. Ir jis niekada negali būti tikslas pats savaime. Turime ieškoti būdų, kaip susiburti ir susijungti, kartu išlaikydami aukščiausias ir radikaliausias menines svajones. Šiandien gyvename priešpriešų visuomenėje, todėl XX a. antrosios pusės šoko metodai nebėra naudingi ir gali turėti atvirkštinį poveikį.

Lietuviškuose jūsų kūriniuose plačiai naudojama reivo muzika ir jo kultūros aspektai. Ar jis veikia kaip nauja meditacijos forma ir sielos tyrinėjimas, o gal jame matote ką kita?

Visa tai kyla iš tikros, besąlyginės meilės elektroninei muzikai.

Tarkim, spektaklyje „Respublika“ ryšys pastebimai tvirtėja, nes reivas yra šios paradokmentinės istorijos, kuria dalijamės su publika, šerdis. Taip pat tai asmenišką pasakojimą, susijęs su mano praeities patirtimi: 2006 m. dalyvavimu tikrame reive „KrymTech“, jį Kazantipo kyšulyje organizavo būrys čekų; tai buvo viena labiausiai formuojančių meno praktikų, kuriose man teko dalyvauti. Esu įsitikinęs, kad reivo kultūra yra transcendentinio sapno išraiška. Elektroninių ir audiovizualinių technologijų sujungimas orientuotas į žmogaus sąmonės evoliucijos galimybes.

Ar klasikinis teatro suvokimas dabar nebenaudingas ir neturi galimybės veikti kaip menas?

Būčiau linkęs vengti tokių apibendrinimų. Mes gyvename labai pavojingais laikais. Atotrūkis tarp kartų kasdien didėja. Jaučiu, kad visi gyvename paraleliniuose

pasauliuose, užsidarę savo „burbuluose“. Pasaulis keičiasi taip greitai, kad kartais sunku rasti bendrą kalbą su dešimčia metų jaunesniu žmogumi. Kol bet kuri meno forma turės savo auditoriją ir padės bendrauti, ji niekada nebus nenaudinga.

Kur tada yra aktorius – už ekranų, priešais ar viduje?

Tai panašu į medijų itin veikiamą mūsų gyvenimą. Mes nuolat gyvename vaizduose, esame ir jų varotojai, ir kūrėjai. Sienos susiliejo. Realybė ir fantastika susipina labiau nei bet kada ir mes esame aktyvūs šio pasaulinio teatro veikėjai. Štai kodėl mokumentika taip pat tapo vienu iš mūsų įrankių. Praeities įvykių atkūrimo (*reenactment*) sąvoka atlieka esminę funkciją mūsų istorijų kūrimo strategijose. Vaizdo technikos čia labai svarbios. Kaip dabar galime atgaivinti įvykius, kurie jau galbūt įvyko ateityje? Tarkovskis kartą pasakė, kad kinas yra vienintelis menas, galintis užrašyti laiką. Dar pridurčiau, kad šių dienų teatras pasirengęs jį perrašyti kiekvieną vakarą iš naujo.

Kaip jaučiatės, kai jūsų kuriami spektakliai prilyginami kinui ar šou? Ar vienas iš jūsų tikslų – pakeisti klasikinę teatro sampratą?

Man nesiseka kurti teorijų ir visiškai nesidomiu koncepcijomis. Esu praktikas ir dirbu tokiu būdu. Man reikia viską patikrinti „kineitiškai“ (mes taip vadiname). Akivaizdu, kad perteklinis vaizdo panaudojimas mūsų spektakliuose ir kinui artima vaidyba priartina

spektaklį prie filmo, taip pat manau, kad skirtingų išraiškos formų derinys suteikia ypatingą sinerginį postūmį prasmės ir poveikio atžvilgiu. Sujungdami įvairias medijas patenkame į vietas, kurių nepasiekia grynosios meno formos.

Ar planuojate sugrįžti į Lietuvą kurti naujų spektaklių? Kokiomis idėjomis dabar gyvenate?

Diskutuoju apie naują projektą, bet kol kas daugiau apie jį pasakyti negaliu. O šiuo metu su kūrybine grupe persikėlėme į Latvijos dailės teatrą Rygoje, kur ruošiamo naują spektaklį pavadinimu ROHTKO – taip, tai nėra rašybos klaida. Pirmiausia pradėjau galvoti apie Marką Rothko kaip apie kylantį meno rinkos reiškinį ir taip kilo klausimas apie vertę bendrąją prasme, o ne apie jo asmeninę istoriją. Nuo pat pradžių mane labai įkvėpė Byung-Chul Hano knyga „Shanzhai: dekonstrukcija kineitiškai“ („Shanzhai: Deconstruction in Chinese“), kurioje iš Kinijos perspektyvos kalbama apie originalo, kopijos ir klastotės sampratą. Tai vienas didžiausių šio mūsų darbo tyrimų: ką šie trys terminai galėtų mums reikšti dataizmo (*dataism*) – stiprėjančios didžiųjų duomenų reikšmės, metavisatos (*metaverse*) ir beprotiškų NFT (nepakeičiamų žetonų) rinkos spekuliacijų eroje, laikais, kai meno kūriniui visai nereikia turėti jokios fizinės išraiškos. Šio spektaklio premjera numatyta kovo 12 dieną.

Dėkoju už pokalbį.

Premjeros

„Robotų pasakos“ Klaipėdos dramos teatre

Kreiptis į jauną žmogų kaip į lygiavertį pašnekovą ir jam nepamokslauti – tai svarbu šiuo metu Klaipėdos dramos teatre dirbančiam režisieriui iš Lenkijos Konradui Dworakowskiui. Jis pastebi, kad suaugusieji į jaunimą dažnai žiūri iš aukšto labai nepelnytai: „Norime, kad jie tikėtų žmogiškumu, bet patys jį menkiname ir diskredituojame.“ Klaipėdoje Dworakowskis kuria spektaklį pagal vieno žymiausių lenkų rašytojų Stanisławo Lemo „Robotų pasakas“. Režisierius sau kelia užduotį scenoje prikelti daugialypį, prasmų talpų mokslinės fantastikos rašytojo pasaulį. Fantastiškame, robotų apgyventame jo centre – klausimai apie žmogų ir žmogiškumą. Dworakowskio „Robotų pasakas“ skirtos žiūrovams nuo 12 metų. Spektaklio premjera vasario 12–13 dienomis.

Dworakowskis yra savo šalyje žinomas spektaklių jaunimui režisierius. Jis taip pat scenografas ir dainų tekstų autorius, dėsto meno

akademijose Varšuvoje, Vroclave, Lodzėje. Dešimt metų vadovavo Lodzės „Pinokio“ teatrui. Tarptautinio festivalio „Teatro karuselė“ („Teatralna Karuzela“) sumanytojas ir meno vadovas. Režisierius kuria jungdamas judesio teatro, dramos teatro, lėlių teatro ir cirko patirtį. Pa-teikiame pokalbio su juo fragmentus.

Kas iš Lemo literatūrinio palikimo labiausiai jums artima?

Jo gebėjimas kurti pasaulį pasitelkiant metaforą, gebėjimas balansuoti tarp fantastikos, realizmo ir grotesko. Lemo tekstai padeda

vaizduotėje kurti itin talpią pasaulio metaforą. Jo kurti tikrovės modeliai yra išraiškingi atskaitos taškai. Dėl to man jis yra ne tik rašytojas ar filosofas, bet ir poetas. Man taip pat labai patinka akimirkos, kai jo literatūroje atrandu sąvokas ar idėjas, pralenkiančias savo laiką, numatančias ateities įvykius. Net iš pažiūros gana paprastos ar humoristinės „Robotų pasakas“ pasižymi visomis šiomis savybėmis.

„Robotų pasakos“ yra skirtingų temų istorijų rinkinys. Ką

Spektaklio „Robotų pasakas“ repeticija

D. RIMEIKOS NUOTR.

iškelsite į dėmesio centrą savo spektaklyje?

Man labiausiai rūpi, kad šis daugialypiškumas būtų išsaugotas. Sutelkiame į tai dėmesį lygia greta kurdami paralelinius pasakojimus – tai vyksta tiek siužeto, tiek spektaklio kalbos lygmeniu. Pasitelkdami itin talpią Lemo prasmų konstrukciją, istoriją kuriame vizualiojo teatro dvasia, kurio esminė savybė – dvi-prasmiskumas. Tikiu, kad taip sukursime plačią interpretacinę erdvę, išgelbėsiančią mus nuo pažodiškumo. Kurdamas teatrinį pasakojimą scenoje noriu suteikti galimybę kitam teatriniam pasakojimui rasti tinkamą erdvę žiūrovų mintyse. Suteiksime jiems galimybę pasirinkti tas prasmes ir pojūčius, kurie jų vaizduotėje rezonuoja stipriausiai. Daugiausia dėmesio skiriu metaforų, galinčių labiausiai sužadinti jų pasaulį, kūrimui. Man asmeniškai šiame spektaklyje svarbiausia yra pasakojimas apie žmogų. Jei pasinaudotume savo rūšiai būdingomis savybėmis, ar galėtume pagerinti ar išgelbėti pasaulį?

„Robotų pasakas“ skirtos jaunimui nuo 12 metų. Kodėl svarbu

kalbėti su tokio amžiaus žiūrovais ir kas svarbiausia tai darrant, kokie raiškos būdai veikia geriausiai?

Čia turiu prisipažinti dėl tam tikro savo režisūrinio proto sutrikimo – ne-skirstau teatro suaugusiesiems ir vaikams. Taip pat niekada nesinaudojau teatru kaip priemone, kurią būtų galima įvertinti, ar ji veikia geriau, ar blogiau, nors žinau, kad tam tikri meniniai gestai daro didesnę ar mažesnę įspūdį ir žiūrovai juos stebi su didesniu susidomėjimu. Laikai ir skoniai keičiasi, o tikrovė patikrina jų poveikį. Tikiu savo kuriamu teatru, ir nors kartais mano kuriamas pasaulis jaunam žiūrovui atrodo keistas, prisiimu riziką kalbėti vaizdais bei metaforomis.

Su jaunaisiais žiūrovais sten-giuosi kalbėti taip, tarsi jie būtų kompetentingi kultūros gavėjai. Nedarau jiems estetinių nuolaidų, nesupaprastinu kalbos ir nekuriiu teatro, kad juos ko nors išmokyčiau.

Bendravimas su šia auditorija suteikia galimybę išgirsti, kaip atrodys pasaulis, kurį jie kurs, pamatyti save jų akimis.

PAGAL KLDT INF.

Festivalis su kabliuku

Tarptautinis teatro festivalis vaikams ir jaunimui „Kitoks“

AISTĖ ŠIVYTĖ

Sausio 10–15 d. „Menų spaustuvėje“ vyko vaikų ir jaunimo teatro festivalis „Kitoks“. Jame pristatyti Lietuvos bei užsienio kūrėjų spektakliai, kūrybinių dirbtuvių rezultatai, vyko edukaciniai užsiėmimai. Šiame straipsnyje – apie tris užsienio kūrėjų darbus: „Dazzlemaze“, „Promise me“ ir „Désordre & Dérangement“.

Pirmasis jų – serbų kilmės šokėjos ir choreografinės Dalijos Acin Thelander choreografinė instaliacija „Dazzlemaze“, skirta neurotipiniams vaikams nuo šešių mėnesių iki trejų metų ir vaikams, turintiems Dauno sindromą, iki 24 mėnesių. Prieš žengdamas į Juodojoje „Menų spaustuvės“ salėje įkurtą instaliacijos erdvę, žiūrovas visų pirma patenka į prieškambarį, kuriame supažindinamas su šio pasaulio taisyklėmis: įeiti, išeiti ir grįžti leidžiama, kada tik norisi (vis dėlto instaliacija trijų valandų trukmės), po erdvę judėti ir joje elgtis galima laisvai. Tiek vaikams, tiek suaugusiems siūloma išsirinkti iš šokėjų panašų drabužių – blizgaus audinio marškinėlius ar suknelę, tiulio sijoną ar apsiaustą, o tada nusiavus batus jau galima patekti į instaliacijos erdvę.

Instaliacija – tai magiška žaidimų aikštelė, jutiminis rojus: nuo „lubų“ (lubos šiuo atveju yra kiek žemiau stovinčio suaugusio žiūrovo galvos), sudarytų iš daugybės eilių įtempto valo, kabo blizgančių apskritimų figūros ir neonu šviečiančios lazdelės. Erdvėje šoka trys atlikėjai – juda aplink susirinkusiuosius, perkabina dekoracijas, kuria naujas struktūras. Šokdami nesiekia būti pagrindiniu instaliacijos reginiu, į kurį žiūrovas sutelktų visą dėmesį. Jie labiau priimena aikštelės šeimininkus, svetinagai priimančius ir nepastebimai kuriančius jaukią atmosferą. Būti šioje aplinkoje malonu – laikas čia gan cikliškas, raminausiai monotoniškas, nesiūlantys narplioti prasmių ar siužeto vingių. Greitesnis šokis maino lėtesnį, į jį įsiterpia poilsio pertraukėlės, kinta įvairių atspalvių šviesos bei skambančios melodijos – būtent tai vyksta visas tris pasirodymo valandas.

Daug labiau negu vaikus čia įdomu stebėti į žaidimą įsitraukiančius suaugusiuosius – visi nori liesti ir tyrinėti blizgius apskritimus, skirtingas jų medžiagas, atsigulti po laikinu apskritimų fontanu ar pažaisti su krūva kambario kampe esančių neoninių švieselių. Smagu, kad ir patys atlikėjai žiūrovų neskirsto: tarkim, žaisdami su spalvotų žibintuvėlių šviesomis, prieina prie kiekvieno žiūrovo, nepaisydami jo amžiaus ar įsitraukimo (kai kurie mielu noru po šviesa pakiša rankas, o kiti daug mieliau pasyviai stebi, ką jiems rodo atlikėjas), skiria jam dėmesio ir laiko. Instaliacijai

pasiekus piką (susirinkus daugiau sėdinti žiūrovų) aplanko taip dažnai teatre siekiamas, tačiau toli gražu ne taip dažnai įgyvendinamas bendrumo jausmas: visi pasidavę žaidimui, nevaržančiai ir be laiko bei paprasčiausiam buvimui.

„Dazzlemaze“ – ištis žavus teatro, vaizduojamojo meno ir šokio kūrinys, jauki ir paslaptinga žaidimų aikštelė tiek vaikui, tiek suaugusiajam. Instaliacijos erdvę palieki lengvai pavydėdamas būsimiems žiūrovams – jų dar tik laukia minėtos patirtys ir lengvas slogutis išeinant, tarsi grįžtum po malonių atostogų.

O štai belgų trupės „Kabinet K“ spektaklis „Promise me“ (12–18 metų žiūrovams) yra, ko gero, kardinaliausiai priešinga patirtis, palyginti su jaukiu ir saugiu „Dazzlemaze“. Į salę besirenkančius ir savo vietą ieškančius žiūrovus pasitinka nepatiklus scenos pakampėse įsitačiusių atlikėjų (keturių vaikų ir trijų suaugusiųjų, vienas jų – muzikantas) žvilgsniai. Jie spinduliuoja pašėlusios vaikiškų knygų herojų gaujos nuotaiką – būrio pepių ilgakojinių ar patrakusių Niekados šalies gyventojų. Tiesa, įprasto pasakos scenovaizdžio čia nerasime – plikoje erdvėje matome tik pastolius, šen bei ten išmėtytas garso kolonėles, juodą oro akrobatikos audėklą skiautę, o patys atlikėjai vilki paprastais repeticijų drabužiais. Vėliau scenoje naudojamas rekvizitas – irgi be galo žemiškas: kreidos gabalai, plėšoma medžiaga, burokėliai.

Šis spektaklis – tai gera valanda chaoso ir anarhijos su šokio ir akrobatikos elementais bei puikia gyva muzika. Siužeto ir nuoseklaus pasakojimo čia nėra: spektaklio veiksmas – nesibaigiantis žaidimas noru rizikuoti, nesijausti saugiai ir leisti sau viską. Tad daug veiksmo detalių susijusios su suaugusiųjų nekontroliuojamu (netgi kaip tik skatinamu) pavojumi ir netvarka. Vaikai lipa ant pastolių ir nuo jų šokinėja, regis, negalvodami, ar kas juos spės pagauti; visą sceną nusėja

Scena iš spektaklio „Promise me“

mėtomų kreidos gabalų dulkės, o galiausiai pabaigoje jie lyg niekur nieko graužia ant peilio asmenų pasmeigtą burokėlį, teplojasi jo sultimis. Akrobatikos ir šokio tarpams taip pat būdingas savitas negrabus – atlikėjai vieni kitus tampo, stumdo, nešioja, vaikai laipioja suaugusiaisiais. Įdomu stebėti šias dvi skirtingo amžiaus grupes, atliekančias sinchronišką choreografiją, sudarančias įvairias poras, ir matyti, kokie skirtingi (o kartais ir vienodi) jų judesiai.

Stipriai juntama žiūrovų kantrybė ir susikaupimas stebint tokį besiužetį spektaklio veiksmą bei gerokai prailgstantį atlikėjų žaidimą idėjomis ir jausenomis. Nors vienas kitas vaikas savo tėvams prasarė, kad nieko nesupranta, jaunieji žiūrovai vis tiek buvo susitelkę į veiksmą – susidomėję ar bent jau kantriai stebėję, nepaisant to, jog kai kuriems nebuvo visiškai aišku, ko savo pasirodymu siekia atlikėjai.

Paskutinis iš trijų – trumpas prancūzų trupės „Une Autre Carrière“ monospektaklis „Désordre & Dérangement“, skirtas vaikams nuo trejų iki aštuonerių metų. Šio

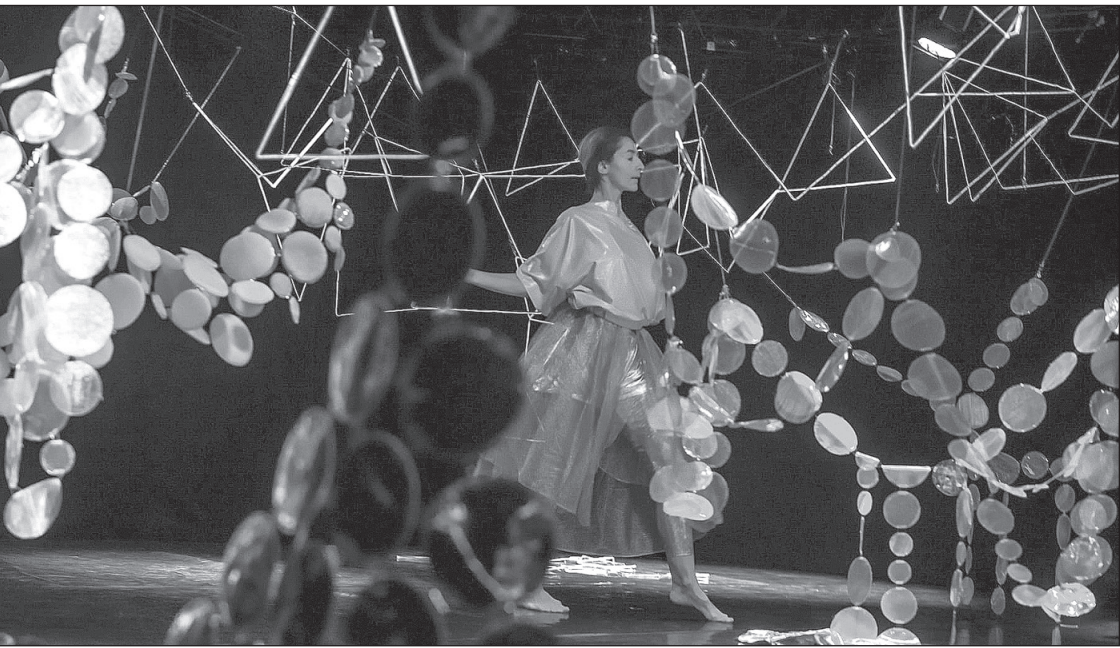
Sandrine Le Brun Bonhomme spektaklyje „Désordre & Dérangement“

spektaklio veikėjos, operos dainininkės (Sandrine Le Brun Bonhomme), tikslas – sutvarkyti scenoje paskleistas įvairiausias stalčių, lentynėlių ir rėmų konstrukcijas. Tai jai paliepia iš raudono piltuvėlio, kaip telefono ragelio, kalbantis Borisas. Žinoma, dainininkei tvarkytis nesiseka, ją blaško daugybė skirtingų garsų skleidžiančių piltuvėlių, o ir tvarkingai sustūmus stalčiųus bei lentynėles gauta konstrukcija tampa viliojančia žaidimų aikštele.

Spektaklyje šelsta paprastas vaikiškas humoras, atlikėja juokina

pantomima, klounada, tačiau vyrauja garsinis humoras: piltuvėliai, skleidžiantys juokingus garsus (kartais visai ne tada, kai to iš jų prašo dainininkė) arba verčiantys dainininkę juos skleisti, slaviškų garsų ir pavienių rusiškų žodžių kratiniu piltuvėlyje šnekantis Borisas bei muzikiniai numeriai. Būtent šie yra įdomiausi: į veiksmą operiniai kūriniai įsiliesia nepastebimai, tarsi užmaskuotos žalios daržovės vaiko pietų patiekale. Ir štai ką tik iš piltuvėlio pirstelėjimo kvatojė jaunieji žiūrovai dabar klausosi Nakties karalienės arijos iš Mozarto „Užburtosios fleitos“.

Kiekvienas iš šių festivalio „Kitoks“ spektaklių turi savo „kabliuką“: kokią nors detalę, idėją ar idėją, kurią pasičiupus būtų galima narsyti iki begalybės. „Dazzlemaze“ – tai išgyventas bendrumo, instaliacijoje susikūrusios komunos jausmas, o kartu įdomi ir kokybiškai įgyvendinta autorės darbo metodika bei idėjos. „Promise me“ „kabliukas“ – jauno žiūrovo supažindinimas su išvirkščia pasakos puse, istorijos nepasakojančiu veiksmu. O „Désordre & Dérangement“ – neabejotinai operinis dainavimas ir klasikinės muzikos motyvai. Tikiuosi, šie „kabliukai“, liudijantys, kad spektakliai buvo įdomūs, patenkins žiūrovus grįžti kitąmet.

Scena iš spektaklio-instaliacijos „Dazzlemaze“.

D. PUTINO NUOTRAUKOS

Žmogus negali gyventi vien tik melodrama

Pirmas viešas pareiškimas apie kino meną, avangardą ir „pogrindį“

Jonas Mekas mėgo manifestus. Kartais tai tebūdavo vienintelė frazė, paskubomis užrašyta ant po ranka pasitaikiusios servetėlės, bet būta ir tokių, kuriuose papunkčiui susakyti avangardinio kino principai, teigiama tokio kino nepriklausomybė, progresyvumas ir pasisakoma už kūrėjų išraiškos laisvę. 1961 m. Meko grupės vardu parašytame Naujojo Amerikos kino manifeste karingai išdėstomi principai, apibrėžiantys tai, ką mes šiandien vadiname avangardiniu ar pogrindiniu (angl. underground) kinu. O 1996 m. pasirodžiusiame „Anti kino šimtmečio manifeste“ teigiama, kad dominuojančią kino istoriją padiktavo kapitalas, ir kviečiama švęsti eksperimentinio kino amatininkiškumą, avangardinį kiną laikant neparašyta kino kaip bendros patirties su draugais istorija. Mekui apskritai būdingas manifestinis kalbėjimo būdas, ekspresyvus rašymo stilius, neretai matomas jo kritikos tekstuose. Toks yra ir 1965 m. rašytas ir čia pirmąkart lietuviškai spausdinamas „Žmogus negali gyventi vien tik melodrama“ (vertė Alvyda Stepavičiūtė). Šiame tekste autorius analitiškai išskiria tris avangardus ir jų kūrėjus (-as), tačiau kartu sunku neišgirsti ugningo Meko balso, aistringai kviečiančio rimtai vertinti savo kartos avangardinio kino – meno formos, lygiavertės kitiems menams, – kūrėjų darbus. Atspausdintas šis tekstas kabėjo ant sienos šalia Meko darbo stalo Antologijos kino archyve tarp gausybės kino seansų anonų ir filmų plakatų. Šiandien jis ne tik liudija avangardinio kino kaip meno legitimacijos pastangas, bet dėl manifestinio tono tampa drąsaus, atkaklaus ir nekonformistinio mąstymo pavyzdžiu.

Inesa Brašiškė ir Lukas Brašiškis, parodos „Jonas Mekas ir Niujorko avangardas“ kuratoriai. Paroda Nacionalinėje dailės galerijoje veikia iki šių metų vasario 20 d.

Pastaruju metu apie avangardinio (kartais dar vadinamo pogrindiniu) kino kūrėjus prirašyta tiek daug ir taip netiksliai, kad sutriko kino kūrėjai ir tapo nebeaiški tikroji jų kūrybos prasmė.

Šis pareiškimas – kuklus bandymas sugrąžinti dalį prasmės, kad šių kino menininkų kūryba būtų matoma tokia, kokia yra iš tikrųjų, o ne kokios nori žiniasklaida, nes šiuo metu sukuriami gražiausių kino kūrinių – tačiau jie lieka nepamatyti.

Visam menui, kiek galima atsekti, būdingas dvilypumas, kuris atspindi žmogaus visumą. Viena vertus, menas atkuria, aiškina, kuria pasaulį jį įsmenindamas, išreikšdamas žmogaus patirtis ir mitus, pasakodamas istorijas; kita vertus, menas siekia kažko simboliinio, idealaus arba abstraktaus.

Muzikoje yra grynas garsas ir yra opera; dailė yra dekoratyvioji, abstrakčioji ir yra vaizduojamoji, siužetinė tapyba; literatūroje – nuo lyrikos iki letrizmo, W. Shakspeare’as ir L. Tolstojus. Mene visada yra šios dvi kryptys: siekis papasakoti istoriją ir troškimas patirti grynus žodžius, garsus, spalvas, formas. Taip per meną reiškiasi žmogiškosios patirties pilnatvė.

Ši pilnatvė nepripažįstama tik kino mene; šioje srityje vien istorijų pasakojimas laikomas Kinu.

Tokio požiūrio šiuo metu laikosi mūsų žiniasklaida, kino kritikai, kino žurnalai ir kino istorikai – ne tik Jungtinėse Amerikos Valstijose, bet ir visame pasaulyje. Jais seka suklaidinti žiūrovai.

Kinas prasidėjo nuo realizmo. Tačiau įvaldžius realizmą ir pasiekus tam tikrą gylį, kinas atsigręžė į kitą savo polių – idealųjį, abstraktųjį. Pirmas šių ieškojimų etapas žinomas kaip pirmasis avangardas, arba prancūzų avangardas. Tuo metu pirmą kartą pamėginta atsiskyti tiesioginio istorijų pasakojimo. Vikingas Eggelingas, Hansas Richteris, Louis Dellucas, Germaine Dulac, Manas Ray’us, Dimitri’š Kirsanovas, Oskaras Fischingeris, Luisas Bunuelis, Jeanas Epsteinas, Jeanas Cocteau, Lenas Lye ir iš dalies S. Eizenšteinas padėjo pirmuosius tokio kino pamatus. Šie žmonės

išrado abstraktųjį kiną ir pasakojimą pakeitė sapnu.

Antrasis avangardas pasireiškė Amerikoje maždaug 1943–1953 m. – Mayos Deren, Iano Hugo, Willardo Maaso, Curtiso Harringtono, Francisco Lee, brolių Whitney’ių, Jameso Broughtono, Sidney’io Petersono, Jameso Daviso kūryba ir ankstyvieji Kennetho Angerio, Gregory’io Markopouluso, Marie Menken ir Stano Brakhage’o kūriniai dar labiau išplėtė kino žodyną. Jų dėka pirmojo avangardo principai įgavo formos aiškumą.

Trečiasis avangardas, kurio laiku dabar gyvename, prasidėjo maždaug 1960 m. Kilo poetinių jausmų antplūdis. Melodrama įstūmė kiną į aklavietę. Atsirado poreikis tyrinėti pačią mediją kaip mediją, o ne medijos tarnavimą istorijoms. Mums visiems patinka istorijos – bet ko per daug, to per daug. Metodai, temos, formos tiesiog sprogo. Įvyko tikra revoliucija. Kinas pasiekė kitų menų brandos lygį.

Kaip dvilypis menas, kinas igijo galių išreikšti visą žmogiškosios patirties skalę: tiek tragišką pasaulio patirtį, tiek ir subtiliausius lyrinčius vaizdus, abstrakcijas, gryną judesį, gryną vaizdą, pačią grynąją kino mediją.

Štai kas nutiko per šiuos penkerius metus, ir mes trokštame šią kino meno pilnatvę perteikti jums. Nes kol laikraščiai ir kritikai buvo įnikę į sensacingus ir neesminius šio judėjimo aspektus – kadangi šis judėjimas iš tiesų buvo – ir yra – žmogaus dvasios judėjimas, – sukurta aibė gražių kūrinių.

Pernelyg neprieštaraujame būti vadinami pogrindžiu, nors taip atsiranda potekstė, tarsi mūsų kūryboje esama kažko nešvaraus ar sensacingo. Žinome, kad šis žodis taip pat turi garbingą tradiciją ir reikšmę. Žinome, kad, pasak Davido Warko Griffitho, „menas visada revoliucingas, visada sprogs-tamas ir sensacingas“. Žinome, kad, nepaisant įvardijimo, pati mūsų kūryba yra Šviesos Šakos ir Dangaus Šaknys, iš Aukštybių Įaugančios į Žmogaus Tamsą.

Gerokai žalingesnis yra nekaltas žodis „eksperimentinis“. Šis žodelis

didelę mūsų kūrybos dalį išlaikė ir vis dar laiko (žmonių galvose) nemeno kategorijoje, niekieno žemėje. Mūsų kūryba laikoma „eksperimentu“ – kažkuo ne iki galo užbaigtu, kai tik mokomasi „tikrojo kino“.

Įsivaizduokite, kad operos būtų pripažįstamos muzika, o simfonijos ir sonatos – ne! Manytume, kad tai neįmanoma, ir piktintumėtės. Tačiau kinas šiandien yra būtent tokioje padėtyje, būtent taip mūsų kino kritikai, mūsų žiniasklaida, kino istorikai ir kino rodytojai elgiasi su kino menu.

Ne, mes neeksperimentuojame! (nors tai darome); tie kūriniai ne „eksperimentiniai“ (nors jie tokie yra), tai kūriniai, pasižymintys meistriškumu (lotynų k. ARS, graikų k. TECHNE), taip pat techniniu ir formos grožiu ir užbaigtumu, tai poezijos kūriniai, tai žmogaus estetinių ieškojimų (estetinės būties) strėlės ir žmogaus vaizduotės vėjai. Stano Brakhage’o, Gregory’io Markopouluso, Marie Menken, Roberto Breero, Josepho Cornellio, Stano Vanderbeeko, Tayloro Meado, Andy Warholo, Storm de Hirsch, Bobo Fleischnerio, Edo Emshwillerio, Carmeno d’Avino, Roberto Franko, Mike’o ir George’o Kucharų, Andy Meyerso, Alfredo Leslie’o, Harry’o Smitho, Naomi Levine, Nam June Paiko, Larry’io Jordano, Bruce’o Connerio, Barbaros Rubin, Kennetho Angerio, Bruce’o Baillie’io, Christopherio McLaine’o, Jordano Belsono, Bobo Branamano, George’o Landow, Carlo Linderio, Jerry’o Joffeno, Keno Jacobso, Dono Snyderio, Dicko Higginso, Charles’o Boultenhouse’o, Paulo Beattie, Davido Brookso, Piero Helizcerio, Dovo Lederbergo, Abbotto Meaderio, Stepheno Lovi, Roberto Nelsono, Michaelo Mideke’s, Richardo Prestono, Jose Rodriguezo-Soltero, Williamo Vehro, Jacko Smitho, Vernonono Zimmermano, Rono Rice’o – sąrašas ilgas, bet tikslus – kūriniai yra mūsų pasaulio išraiškos, mūsų Giesmės ir Himnai Kūrėjui ir Kūrybai.

Per pastaruosius penkerius metus mums teko daug sugriauti ir daug panaikinti. Labai dažnai

Gideon Bachman, Jonas Mekas prie „Chelsea“ viešbučio. „Jono Meko Estate“ nuosavybė

perdėdavome siekdami laisvės, trokšdami aiškiai išreikšti mintį. Perdėjome dėl spontaniškumo, rankose laikomos kameros, „namų kino“ idėjos, 8 mm idėjos, 16 mm idėjos, „pogrindžio“ idėjos, „naujumo“ idėjos, „antimeno“ idėjos, „antipasakojimo“ idėjos, pačios „poezijos“ idėjos. Tačiau dabar jau esame visa tai įveikę. Žmogaus rega, žmogaus akys parodė, kad ribų nėra. Dabar žinome, kad kinas, kaip ir bet kuris kitas menas, nuolat kinta ir neturi galutinių apibrėžimų. Galime rinktis bet kokias temas, metodus ir bet kokių matmenų juostą, ekraną ar kamerą.

Čia slypi paradoksas. Kinas, net ir idealiausiu bei abstrakčiausiu pavidalu, iš esmės išlieka konkretus; tai vis vien judesio, šviesos ir spalvos menas. Atmetę išankstines nuostatas ir prielaidas, atsiveriame grynos vizualinės ir kinestetinės patirties konkretumui, šviesos ir judesio „realizmui“, grynajai regos patirčiai, kino medžiagai. Kaip tapytojas turėjo įsisąmoninti tapybos medžiagą – DAŽUS, o skulptorius – AKMENĮ, MEDĮ, MARMURĄ, taip ir kino menas, kad pasiektų brandą, turėjo įsisąmoninti kino medžiagą – ŠVIESĄ, JUDESĮ, KINO JUOSTĄ, PROJEKTORIŲ, EKRANĄ.

Mes – o gal turėčiau kalbėti už save? – raginame nesikliauti žiniasklaidos, kino kritikų ar kitų

tarpininkų vertinimais, bet patirti šį meną patiems, tiesiogiai, be išankstinių nuostatų ir galbūt su atsidavimu. Jaučiame (jaučiu), kad privalome (privalau) atlikti šį istorinį lemiamą kreipimąsi, nes tai yra mūsų kaip menininkų darbo dalis. Labai retas atvejis meno istorijoje, kad tiek žiūrovai, tiek meno kritikai taip absoliučiai suklaidinti atmetų ir ignoruotų ištisą – ir netgi subtiliausią – meno pusę.

Šį pirmąjį pareiškimą labiausiai skiriame tiems, kurie jau domisi menu, kitais menais: muzika, teatru, tapyba, architektūra. Kai sėdite Filharmonijoje ar stovite Metropoliteno muziejaus galerijose panirę į L. van Beethoveno ar P. Cezanne’o kūrybą, atminti, kad dalis šių menininkų pasiektos didybės ir grynumo, niuansų ir grožio, kurie, regis, naujai nušviečia jūsų būtį, dabar egzistuoja ir kine, ir kad šis vėlai atsiradęs menas, kuris, jūsų manymu, geriausiu atveju geba atkurti tragišką gyvenimo patirtį melodramoje, dabar savo poetų dėka kartu su visais kitais menais siekia subtilesnio ir ne tokio racionalaus estetinio nušvitimo.

Kalbame (kalbu) jums dėl šio meno ir iš šio meno.

JONAS MEKAS
1965 m. lapkritis

Drugelio efektas

Pokalbis su Agne Kuzmickaite jos parodos Taikomosios dailės ir dizaino muziejuje proga

JURGITA LUDAVIČIENĖ

Tavo parodoje „Drugelio efektas“ nėra griežto chronologinio eksponavimo principo. Daug svarbesnis atrodo tapybiškumas: manekenų grupės išdėstytos ant juodo kilimo kaip vieni su kitais kontrastuojantys potėpiai, siekiant sukurti bendrą efektingą drobę. Visgi šiek tiek chronologinės linijos išžiūrėti galima. Labai anksti tapai žinoma, pradėjai dalyvauti mados šou. Buvai ryški dar studijuodama. Ekspozicija pradedama nuo pirmųjų kolekcijų. Ar galėtum papasakoti apie savo kūrybinio kelio pradžią?

Aš siekiau to. Gal nebūtinai sąmoningai, bet visada žinojau, kad norėsiu viešai pristatinėti savo kūrybą. Kolekcijos pristatymas man visuomet buvo svarbiausia dalis, didžiausia siekiamybė. Be to, nuo 21 metų nuolat bendradarbiaudavau su teatru dar iki kolekcijų pristatymų. Teatriniai kostiumai natūraliai yra tarsi viešesni – juos pamato didelė auditorija. Kita vertus, prieš tai dvejus metus praleidau studijuodama architektūrą, ir man atrodė, kad aš jau ir taip sugaišau daug laiko ir reikia pasivyti. Pirmą kolekciją, su kuria dalyvavau „Mados infekcijoje“, buvo „Nuogi drabužiai“. Po to išvykau į ERASMUS studijų mainų programą Utrechte, ten pradėjau kurti kolekciją „Shopholic“, ją baigiau grįžusi į Vilnių ir taip pat pristačiau „Mados infekcijoje“. Trečioji kolekcija buvo „Tarpusavio priklausomybė“. Mano manymu, šios dvi kolekcijos buvo konceptualesnės už pirmąją, ir tam įtakos turėjo studijos Olandijoje. Ten koncepcija buvo vienas svarbiausių dalykų, kuriam buvo net atskira dėstytoja.

Ar galima sakyti, kad „Shopholic“ tapo proveržiu, tarsi tramplinu į mados pasaulį? Anuomet, kai ji pirmą kartą buvo pademonstruota, išsiskyrė santūrumu, elegancija ir pirmiausia – rafinuotu konceptualumu. To meto lietuviškos mados kontekste ji man atrodė būtentėjimas meno link. Tačiau vėlesnėse kolekcijose gana ryškus posūkis priešėdėvimų drabužių. Turiu galvoje „Makaliūzę“ ir vėlesnes kolekcijas, iki dabar. Kas lėmė šį posūkį?

Žiūrint atgal, gali būti, kad taip, bet tuo metu aš to neįsąmoninau. Ji sukurta 2006 m., pristatyta tarptautiniame festivalyje 2008 m., tai buvo ne sezoninė kolekcija, o labiau konceptuali, tokia, kurios skleidžiamos idėjos galėjo veikti ilgesnį laiką. Apie ją rašė ne tik visi

Berlyno laikraščiai, bet ir „The International Herald Tribune“. Taigi atgarsis buvo tikrai labai platus. Tada aiškiai supratau, kad turiu šiuo žinomumu pasinaudoti. Juk žinomumas savaime dar nieko negarantuoja. Reikia rasti būdą, kaip toliau egzistuoti ir kurti.

Mados pasaulis nevienareikšmis: viešumas ir sklaida labai reikalingi, tačiau tam, kad galėtum nuolat dalyvauti nenutrūkstančiuose mados procesuose, reikalingas pagrindas. Man atrodo, kad svarbu turėti kažkokį produktą, kuris ir realiai patiktų žmonėms, ir leistų išlaikyti kūrybą. Posūkis į nešiojamą madą buvo dėsningas ir logiškas. Man norėjosi būti tokia dizainerė, kurios drabužius žmonės iš tikrųjų nori įsigyti, nes tai suteikia nepriklausomybę. Manau, kad kiekvienas dizaineris suranda savo egzistavimo mados lauke būdą, tačiau orientavimasis į drabužį tik kaip į idėjos išraišką apriboja tolimesnę jo egzistenciją: susiaurina lauką, kuriame jis bus suprstas, ir patį jo tikslą. Tai, kad man pavyksta rasti santykį su klientais, paraleliai leidžia kurti ir nekomercinius modelius. Vienoje kolekcijoje aš galiu sukurti ir komercinius drabužius, ir išvystyti idėją iki maksimumo konceptualumo prasme.

O kai kuri drabužį, skirtą dėvėjimui, kur tada yra menas? Lieka vietos koncepcijai, madai kaip menui?

Kurdama dėvėjimui skirtas, sezonines kolekcijos tokio uždavinio sau nekeliu, bet bendra kolekcijos idėja ar koncepcija man yra svarbi. Kurdama komercinius modelius sprendžiu kitokius uždavinius, tokius kaip praktiškumas, patogumas ir t.t. Šių drabužių tikslas kitas, bet koks nors idėjos atgarsis ar užuomina gali būti. Kartais idėjai išreikšti naudoju paviršiaus marginimą, kuriu raštus. Tai leidžia net ir minimalistinių konstrukcijų, tiražuojamuose drabužiuose perteikti idėją. Man apskritai patinka kurti spalvotai. Aš visada šiek tiek įtariai žiūriu į terminą „intelektuali mada“: man atrodo, mada nepivalo būti nei labai intelektualiai, nei labai rimta – ji gali būti visokia. Yra gajūs stereotipai, kad minimalistiniai, neutralių, tamsių spalvų deriniai visuomet atrodo intelektualiau. Bet sukurti gerą spalvotą kolekciją yra gerokai sudėtingiau. Pastebėjau, kad žiūrėdami į drabužį žmonės nenori gilintis į koncepcijas. Jie nori, kad būtų gražu, ir nori patogiai jaustis, taip pat ir emociškai. Tuo atveju man patogiau kurti atskirą objektą, skirtą tik idėjai.

Neįmanoma nepaklausti apie drugelį. Atrodo, kad tam tikra prasme tavo kūrybą galima skirstyti į dvi dalis – ikidrugelinę ir

Ekspozicijos fragmentas

G. GRIGENAITĖS NUOTR.

drugelinę. Kaip jis atsirado? Kokią simboliką įdedi į drugelio įvaizdį?

Drugelio simbolis atėjo netikėtai, jis man artimas ir kol kas neatsibosta – todėl su juo ir dirbu. Drugelis yra labai daugiaprasmis – jis leidžiasi įvairiai interpretuojamas ir integruojamas į temas, kurios man vienu ar kitu metu svarbios. Taip pat tai lankstus, daug kur pritaikomas ženklas. Be to, aš gaunu patvirtinimą iš klientų, kad jiems reikia atpažįstamumo, žmonėms jis visada sukelia pozityvias emocijas.

Suprantu, kad turėti vieną skiriamąjį ženklą, iš kurio būtų atpažįstama (vėl turiu galvoje drugelį), yra patogu ir greičiausiai naudinga. Bet ar nebijai, jog visuomenėje tavo kūryba bus siejama vien tik su drugelio siluete? Ar nėra pavojaus tapti drugelio įkaite?

Man, kaip dizaineri, geriau būti atpažįstamai dėl drugelio, negu būti visai nežinomai ar žinomai dėl kokių nors skandalingų įvykių. O vienoks ar kitoks identifikavimas sėkmingam mados dizaineriui, aš manau, yra būtinas. Mano kūrybos modeliui jis yra svarbus ir aš džiaugiuosi atradusi savo identifikacijos būdą – tai elementas, nuo kurio kaskart atsispiriu. Kalbant apie parodą – joje drugelio nėra tiek daug, bet jis kaip simbolis yra toks stiprus, kad pasidaro labiausiai prisimenamas. Tai – toks savotiškas kabliukas dėmesui pritraukti. O atkreipusi dėmesį, aš galiu eksponuoti įvairiausius kūrinius, kurie būtų įdomūs įvairių socialinių sluoksnių ir įvairios patirties žmonėms. Ir kol man pačiai drugelis yra įdomus, tol nežadu nieko keisti.

Tavo kūryboje daug sąsajų su XX a. meno istorija: audinių marginimas kelia aliuzijų į

Andy Warholą, į Chrisą Olden-burgą ir apskritai į popartą. Teatriniai kostiumai remiasi senąja daile – pavyzdžiui, kostiumai, skirti operai „Ernani“, aiškiai nurodo į Velázquezo „Meninas“. Ar aliuzijos į meno istoriją atsiranda spontaniškai, vykstant procesui, ar sąmoningai ir apgalvotai?

Mane dažnai įkvepia kitos kuriančios talentingos asmenybės. Būna įdomu gilintis į kitų menininkų biografijas, jų kūrybą, į tai, kas inspiravo kitus. Bet į meno istorijos bagažą žiūriu panašiai kaip ir į mane įkvepiančios kasdienybės elementus: man patinka atsispirti nuo kokio nors jau egzistavusio stiliaus ir jį interpretuoti savų idėjų kontekste. Kalbant apie „Ernani“, sprendimą padiktavo spektaklio koncepcija: veiksmas vyko muziejuje, kur ant sienos kabojo konkretus paveikslas. Bet, pavyzdžiui, renesansinės apykaklės, tapusios pagrindu kolekcijai, man buvo įdomios ne tik kaip istorinio kostiumo detalės, bet ir kaip tūriniai objektai. Norėjosi pažaisti jų proporcijomis ir padaryti iš jų drabužį. Man norisi istorinius objektus interpretuoti ir jų pagrindu sukurti naujas formas. Taigi tos aliuzijos yra sąmoningos – kaip istorinio silueto suknelė, sukurta iš padėvėtų rūbų; čia aiškiai galima atpažinti klasikinį kontrasto metodą, kai labai šiuolaikiškas dalykas supriešinamas su istorija. Man įdomus priešybių susidūrimas, kontrastas mane labai įkvepia. Tai galima buvo matyti jau pačioje pirmoje kolekcijoje „Nuogi drabužiai“, kur žaidžiau kontrastu tarp apsirengusio ir nusirengiančio kūno. „Shopholic“ – lygaus paviršiaus, kaip pirminių maišelio, ir į jį įdedamo drabužio, kaip chaoso, sankirta.

Ar yra kitų įkvėpimo šaltinių, kuriuos žiūrovas galėtų

perskaityti? Ir kiek tau apskritai svarbu, kad žiūrovas atpažintų tai, ką tu įdedi į savo kūrinius?

Aš neturiu iliuzijų, kad kiekvienas žiūrovas supras tai, apie ką kalbu. Bet esu tikra, kad ta energija, kurią įdedu į kūrybą, bus jaučiama ir patiriama. Nežinau, ar tai tinkamiausias žodis, bet energija tikrai persiduoda. Nors kolekcijų pristatymo recenzijų nėra daug, jas skaitydama matau, kad žmonės kartais įžvelgia ir daugiau, negu aš norėjau parodyti, ir tai mane taip pat džiugina. Man svarbiausia įgyvendinti savo idėją, o ar ją supras žiūrovas, ne taip svarbu. Nemanau, kad mados uždavinys yra jaudinti intelektualiai. Svarbiausia – vizualinis efektas.

Labai svarbus tavo kūrybos komponentas yra kasdienybė. Ją kolekcijose galima atpažinti nuo pat pradžios: nusirengimo momentas „Nuoguose drabužiuose“, prekių maišelis „Shopholics“, vaiko piešiniai ir makaliūzės ant audinių, iš kurių siuvami drabužiai, žaislais apskleistų grindų nuotraukos, taip pat tapusios audiniais. Paprastai menininkai (o ypač menininkės) kasdienybę traktuoja kaip kažką priešingą menui, tai, kas yra žemiška, atitraukia nuo kūrybos ir nuo ko tu niekaip negali pabėgti. Koks tavo santykis su kasdienybe ir kodėl tavo kūryboje jos tiek daug?

Vienas iš būdų, padedančių man įnešti konceptualumo, yra kasdienybės stebėjimas. Man patinka išreikšti idėjas kūryboje per gerai pažįstamus daiktus. Mane tai įkvepia, tai tarsi mano metodas: pastebėti kasdienybėje dalykus, kurie skatina mąstyti apie gilesnes prasmes.

NUKELTA Į 9 PSL.

Pasąmonės žaidimų animacijoje

Barry Doupé paroda „AMIGA darbai“ galerijoje „Swallow“

EMILIJA STATINAITĖ

Kasdienybėje iš daugelio galimų minėti dalykų esame įpratę prie įvairios vertės ir paskirties animacijų, dažnai puikiai imituojančių tikrovę, bei vaizdų (jei ne retušuotų, tai bent) be pikselių. Tačiau šie savaime suprantami dalykai prieš trisdešimt metų atrodė ir buvo kuriami visai kitaip, kai animacija nė nesikėsino perlipti (ne)realybės ribų, o kompiuterinės grafikos kūriniuose neišvengta plika akim matomų kreivų linijų lūžių. Šiuolaikinėje meno erdvėje „Swallow“ pirmą kartą Europoje buvo surengta personalinė australų kilmės menininko Barry Doupé paroda „AMIGA darbai“ (kuratorius „Post Brothers“), kurioje nužymėdamas 9-ojo dešimtmečio pikselinės programinės įrangos techninių galimybių ribas kūrėjas išlaisvina pasąmonės vaizdinius, geba ironiškai žvelgti į tapybos tradiciją, pakerėdamas lengva menine raiška įtraukia žiūrovą į asociatyvų naratyvą, kurio esmė – visai ne istorijos pabaiga, bet kiekvienas iš daugelio mažųjų jos pasakojimų.

Apsilankyti parodoje – lyg pabuvoti animacijos viduje, kuri pristato visus 100 projekto kūrinių-kadrų, sujungtų bendra atlikimo technika. Menininkas, daugiausia dirbantis su kompiuterine animacija, savo kūrinius kūrė pasinaudodamas 1985 m. į rinką išleistu „Commodore AMIGA“ kompiuteriu ir visiems gerai pažįstamos „Microsoft Paint“ programos pirm-take – „Deluxe paint“ penktąja versija. Pastaroji programa savo laiku buvo viena išpūdingiausių grafikos

kūrimo priemonių, naudota video-žaidimams, montažui, taip pat turėjo integruotą animacijos kūrimo programą. Tam tikra prasme ši kompiuterinė sistema, kelianti nostalgiskus 9-ojo dešimtmečio prisiminimus, apriboja kūrybinį mąstymą dėl baigtinio funkcijų atlikimo skaičiaus, tačiau Doupé tai priima kaip iššūkį ir žaidimų aikštelę, kurios kiekvienas atradimas savaip mėgdžioja ar pasišaipo iš tapybos (tai susiję su naudojamos programos pavadinimu, besitaikančiu būti aukštesnės klasės menu). Būdingi figūratyvūs kūriniai, abstrakcijos, natiurmortai, pastebėtini ženklai į siurrealistų, kubistų darbus, išgaunamos skirtingų dailės technikų imitacijos – aliejinės tapybos, purškiamų dažų, tušo, pieštukų ar kreidelių, kai kur galima įžvelgti ir tokių subtilių imitacijų, tarsi būtų piešta dažais ant šlapio balto pagrindo. Faktūrų ir temų gausa užpildo erdvę ir parodos patyrimą, o kartu kelia vaizdinius, kuriuose viena kita technika ar forma jau buvo matyta...

Neabejotinai menininkas keletu kūrinių referuoja į gana gerai žinomą Vakarų dailės istorijos kontekstą, tačiau žvelgdama į darbus „Posūkis“ ar „Bangos“ atmenu Jono Jurciko drobes, kūrinyje „Ateivis“ lyg žvelgiu į Stasio Eidrigevičiaus pastelių veikėją, o „Surūgusio vyro“ ir „Surūgusios moters“ kūnų pozos dvejinasi su Stasio Ušinsko kūriniu „Moters aktas pirtyje“. Tačiau visos šios sąsajos – tik vienos pasąmonės (žiūrovo) susitikimas su kito pasąmone (menininko). Tokį pat santykį galime kurti ir žvelgdami į du parodoje esančius videodarbus:

Ekspozicijos fragmentas

L. SKEISGIELOS NUOTR.

„Vhery“ ir „Whaty“. Sukurti ta pačia „Deluxe Paint“ programa, šie kilpiniai videovaizdai kadras po kadro atskleidžia kai kuriuos esminius animacijos principus (kurių pagrindinis – kurti judėjimo iliuziją) bei savo plazmiška, nyksmo-kūrimosi eiga kiekvienu neišbaigtu kadru sulaiko vaizdų potencialą išsivystyti į ką nors daugiau. Greitame įrašė akimirkų sustabdyti negalime, tad menininko spausdintų grafikų ekspozicija, turinti seką, o todėl savaime plėtojanti naratyvą, leidžia kiekvieną kūrinių kaip etiudą išgildinti su visomis laiko, vietos, santykių dimensijomis, o vaizdų kaitos greitį sutapatinti su savo judėjimo parodoje ritmu.

Svarbu pasakyti, kad menininkas suteikia progą į animaciją žvelgti

kaip į savipakankamą meno rūšį, o ne tik apibrėžti per utilitarią paskirtį. Marga spalvomis, formomis, tekstūromis paroda įtraukia lyg į sukūrį, kuriame aidai fantasmagoriškas juokas, matomi groteskiški vaizdiniai ir kaitaliojasi nerimstančios emocijos – vaizdinių ir panaudotos technikos skirtis nuo tikrovės yra akivaizdi, o tai, regis, ir padeda žaisti pasiūlytus proto ir vaizduotės žaidimus. Pastarieji apibendrina ir paties menininko kūrybinį procesą, ir žiūrovo patirtį „AMIGA darbai“ parodoje. Visgi malonus patyrimas šiek tiek apsunko į rankas patėmus parodos lapą su kiekvieno kūrinio pavadinimu. Be pagalbos sunku suprasti, kokia yra sąrašo sistema atrenkant pavadinimą kūriniui, o ir ją sužinojus darbas tikrai

nepalengvėja, kartais net priartėja prie „būrimo iš kavos tirščių“ sferos. Šiaip ar taip, vienas paskui kitą surašyti kūrinių pavadinimai atveria dar vieną, lingvistinę parodos erdvę, į kurią galime pasinerti galvoje pagal nurodytą simbolį kaip kertinį objektą kurdami montažišką pasakojimą. Pamėginimui – antro kūrinių bloko ištrauka: grubus – surūgęs vyras – surūgusi moteris – cilindrinis kūnas – lygūs ūsai – skaitmeninė netvarka – muziejų šunys – keverzonė – ausis – Egipto mėlynė ir t.t. Paroda atrodo lengvai vartojama iš pirmo žvilgsnio, tačiau pilna kontekstų, įtraukiančių ir į gilesnius mąstymo laukus – tiek sąmoninga, tiek nesąmoninga prasme.

Paroda veiks iki sausio 29 d.

ATKELTA IŠ 8 PSL.

Sakykim, vaiko makaliūzės, kurias integravau į dėvimą kolekciją. Žmonės dažnai nusiperka mano drabužių, nes jis jiems tiesiog gražus, ir tik paskui pastebi jame paslėptą prasmę.

Riba tarp mados ir meno yra labai plona. Žiūrint į šiuolaikines praktikas, akivaizdu, kad viskas labai susipynę tarpusavyje. Dizaineriai, tokie kaip Tomas Fordas ar Virgil Abloy, kuria meną, o menininkai, pavyzdžiui, Sterling Ruby, kuria madą. Buvęs „Serpentine“ galerijos vadovas dabar – „Channel“ meno direktorius. Karlas Lagerfeldas padarė mados šou pavadinimu „Menas“, šis šou buvo suformuotas kaip meno paroda. Iris van Herpen sako siekianti, kad jos aukštoji mada taptų menu. Kaip tau atrodo, ką reiškia šitas suartėjimas? Kodėl dizaineriai ir menininkai nori bendradarbiauti?

Manau, tam yra daug įvairių priežasčių. Kažkur teko skaityti, kad Jonas Mekas tapo daug labiau žinomas Europoje po to, kai jo nuotraukos buvo išeksponuotos dizainerės Agnes B parduotuvėse. Manau, kad grynųjų menų atstovams bendradarbiavimas su mados dizaineriais suteikia daug daugiau žinomumo. Mada juk labai susijusi su populiariąja kultūra. O madai tai tarsi suteikia intelektualumo. Menininkai ir mados namai dabar tarsi keičiasi auditorijomis, taip susijungia kelios rinkos ir abiem pusėms tai naudinga. Mano požiūris į bendradarbiavimą apskritai yra labai teigiamas, ir kalbant apie bendradarbiavimą ne tik su menininkais, bet ir su įmonėmis. Tai suteikia galimybę padaryti dalykus, kurių viena niekuomet negalėčiau įgyvendinti, pavyzdžiui, technologiniu aspektu.

Pakalbėkime apie technologijas. Kiek jos tave domina, ką duoda madai ir ką galbūt atima?

Aš mėgstu kurti raštus, ir jų perkėlimas ant audinio yra labai susijęs

su technologijomis. Su kiekviena nauja technologija atsiranda ir naujos galimybės. Mano kūryboje technologijos, susijusios su tekstile, yra labai svarbios. Kitas aspektas, susijęs su technologijomis, yra labai suintensyvėjęs mados ryšys su virtualiu pasauliu. Daug kas pradeda kurti virtualius modelius ir tikriausiai tai netolimoje ateityje dar labiau sustiprės. Arba šie modeliai išstums realią madą, arba tie pasauliai egzistuos paraleliai. Ilgainiui tai, kaip žmonės reprezentuojami virtualioje erdvėje, gali tapti svarbiau už tai, kaip jie atrodo iš tikrųjų. Bus svarbu, kokio dizainerio drabužius dėvi tavo avataras.

Tai mes sėdėsime namie su pižamomis ir stebėsime, kaip monitoriuose vaikšto pasiūso mūsų avatarai?

Tam tikra prasme taip. Jau dabar kompiuteriniuose žaidimuose egzistuoja realių dizainerių aksesuarai, kuriuos galima pirkti. Kokio nors dizainerio kepuraitė pakelia tavo statusą kitų žaidėjų akyse. Ši tendencija stiprėja, ir aš manau, kad

mados namai, norėdami išlikti, turi neišvengiamai naudoti technologijas. Manau, kad ir aš galėčiau kurti virtualias kolekcijas, nes, sakykim, drugelis kaip motyvas yra labai palankus virtualiam vaizdavimui. Taigi virtualioje erdvėje vyksta procesai ir labai daug tikimybės, kad ateityje ir aš juose dalyvausiu.

Koks skirtumas tarp mados ir meno? Ar, tavo manymu, mada yra menas, ir jei taip, tai kada ji juo tampa?

Aš manau, kad mada gali būti menas, bet ne visada. Bet tai, ar mada yra menas, ar nėra, nepadaro mados nei geresnės, nei blogesnės. Pagal tai negalima jos vertinti. Jos užduotys kitokios nei meno. Bet manau, kad įgyvendinti ir išreikšti menines idėjas per drabužį tikrai įmanoma, tačiau ne visuomet būtina. Ne kiekvienas mados kūrinys automatiškai yra meno kūrinys, tai priklauso nuo uždavinių, kuriuos sau kelia mados kūrėjas. Jei svarstyjume, kada mada tampa menu – sakykim, kokie nors ryškūs marškinėliai ant žurnalo viršelio gali

sukelti jausmus, tačiau tie jausmai nebūtinai bus tokie patys, kaip pamčius meno kūrinių. Manau, kad mada tampa menu priklausomai nuo mados kūrinio ir aplinkybių. Jei pasiteltume institucinę meno teoriją, tai mados kūriniai tampa menu, kai jie patenka į meninę aplinką – parodinę erdvę, muziejų. Tačiau kartais nebūtina dėl to labai sukti galvos, nes mada – gana efemeriškas dalykas ir nebūtina jai uždėti per didelio svorio, verčiant ją menu. Visgi, be abejonės, talentingas dizaineris gali sukurti tokias formas, kurios bus nepavaldžios laikui ir kurios gali daryti tokį pat poveikį, kaip ir meno kūriniai. Juk į drabužį galima žiūrėti ir kaip į skulptūrą, ir kaip į tapybos darbą, ir vertinti jo amato meistrystę. Tačiau norint, kad jis taptų meno kūriniu, būtina ir idėja.

Paroda veikia iki vasario 27 d.

JURGITA LUDAVIČIENĖ

Tobulai netobulas pasaulis

ATKELTA IŠ 1 PSL.

ir Šeidai Kauzonei, kuri maloniai sutiko pokalbio atsakymus išversti iš farsi kalbos.

Pastaruoju metu jūsų meninė karjera šovė kaip raketa aukštyn, parodų ir apdovanojimų sąrašas ištis išpūdingas ir, sprendžiant iš vaizdų, neabejotinai pildysis. Kokie jūsų artimiausi planai? Ko norisi siekti?

Neseniai subūrėme naują kūrybinę komandą ir mūsų tikslas dabar yra siekti kuo platesnės, globalios pasaulio auditorijos. Turime daug planų. Iš konkrečių jau suplanuotų pasirodymų galime paminėti: „Gallery 336“ Londone visai netrukus įvyksianti paroda, „The Art House“ (Veikfilde, D. Britanija) numatyta 3D ekspozicija, kur bus kažkas panašaus į 3D skulptūrą, dar planuojame dalyvauti parodoje Izraelyje.

Menu rimčiau domėtis pradėjote trylikos metų, vėliau Islamiškame Tonekabono Azado universitete pasirinkote knygų iliustravimą. Kodėl pasirinkote būtent jį?

Formatas man nėra svarbus ir niekada nebuvo svarbu, ar knygos iliustracija, ar skulptūra išreiškiu jausmus. Svarbiausia išsakyti tai, ką jaučiu, ką išgyvenu ir su kuo susiduriu savo asmeniniame gyvenime, ką patiria mano draugai ar kiti žmonės. Ypač paskutiniu metu man tapo ypač svarbu išklausyti savo pažįstamų nutikimų, istorijų. Iš ten semiuosi įkvėpimo. Tai gal geriausiai atsiskleidžia mano iliustruotoje knygoje „Simurgh“ (pagal poemą „Paukščių susirinkimas“, „The Conference of the Birds“, parašytoje persų poeto ir sufijaus Farido ud-Din Attaro – *red. past.*), kuri siejasi su paukščių migracija. (Paukščiai pasakojime turi įveikti daug išbandymų, kad atrastų save ir patirtų nušvitimą – *red. past.*) Joje galiu išreikšti savo paties ir pažįstamų žmonių išgyvenimus migruojant, kalbėti apie jausmus, kurie lydi tokias keliones ir nežinią.

Mane nustebino, kad „Paukščių susirinkimas“ (arba „Simurgh“) buvo kvalifikuota kaip knyga vaikams, nes ji tikrai yra kur kas daugiau – tai gilus, metaforiškas, mistinis kūrinys. Jūs taip pat ją išplėtojote į ištisą pasakojimą-parodą. Kuo ji universali?

Niekada nekūriau vienai konkrečiai auditorijai: grupei žmonių pagal amžių ar tautybę. Ši knyga universali tuo, kad kalba apie skausmą, liūdesį. Visame pasaulyje migruoja labai daug žmonių. Siekiu, kad mano darbai paliestų

kuo daugiau žmonių. Taip pat joje matyti, kad man svarbus moterų vaizdavimas. Simurgh (svarbiausias šventas paukštis, giminingas feniksui – *red. past.*) čia vaizduojamas kaip moteris su karūna. Visa knyga yra apie universalią viską įveikiančią meilę, tai gali būti meilė vaikams, tėvams ar kitiems suaugusiems žmonėms.

Kadangi ši knyga buvo spausdinama Irane, susidūriau su cenzūros problema. Reikalauta pašalinti moterų veidus, pakeisti juos paukščių galvomis. Tačiau aš nesutikau, moterų veidus palikau, tik teko nupiešti ant jų kaukes. Man toks sprendimas patiko, nes kaukė yra labai universalus simbolis. Kiekvienas iš mūsų realiaame gyvenime ir socialiniuose tinkluose užsidedame kaukę, tai dalis mūsų gyvenimo. Manau, kad žmonės iš bet kurios pasaulio dalies gali mano kūryboje atpažinti dalį savęs.

Skaičiau, kad Argentinos poetė Mariel Zucchi kuria poeziją remdamasi jūsų kuriamais vaizdais (drauge išleidote „Quinto Elemento“, 2021, ir „El asombro intacto“, 2018). Taigi yra kiek atvirkščiai nei paprastai. Kaip visa tai veikia?

Ponią Marielę vadinu savo argentinietiška mama. Taip, ji kuria įkvėpta mano paveikslų, pavyzdžiui, 8 ar 10 jų ji paverčia poezija, pagal tai, ką jaučia žvelgdama į darbus. Kai ji rašo, mano vaizdas įgauna daugiau tyrumo.

Labai intriguoja Julianos Muñoz Toro knygos „Apel-sinmedžio šešėlyje“ („In the shadow of an orange tree“) forma – ji yra papiruso formato, išvyniojamas ritinys. Tuo priartėja prie senovės kultūrų, kurių dvelksmas justis visoje jūsų kūryboje. Kas sumanė tokią formą? Ką pasakoja ši knyga?

Ritinio forma buvo ponios Julianos idėja, kuri man labai patiko. Tačiau pirmiausia buvo sukurtos iliustracijos, o Juliana tekstą rašė pagal jas, daug domėjosi tuo, kur aš gimiau, augau. Pasidomėjo šiaurės Irano gamta, įsidėmėjo, kad labai mėgstu pavasarį, jo kvapus. Todėl man labai patiko ir pavadinimas. Knygoje yra mergaitė vardu Leila. Jos vardas gali būti įprastas daug kur, bet turi ir aiškų ryšį su Iranu.

Labai įdomu, kad ne iš teksto gimsta vaizdai, o atvirkščiai – jūs esate viso ko variklis. Man liko išpūdis, kad Jūsų darbai vis plečiasi erdvėje (didžiulio persiško kilimo dydžio freskos) ir vis labiau spalvoti, gal net

Mohammad Barrangi, „Juodojo penktadienio vagis“ („Theft of Black Friday“). 2021 m.

© MOHAMMAD BARRANGI FASHTAMI

vis šviesesnės nuotaikos. Kaip apibūdintumėte savo kūrinių erdvę? Dažnai sakote, kad tai jausmai, dabar pridėjote savo ir kitų istorijas? Man atrodo, kad čia susitinka kultūra ir vaizduotė. Bet kaip ją matote jūs?

Sutinku, kad darbų dydis fiziškai didėja. Greičiausiai tai galėtų būti susiję su tuo, kad mano akiratis stipriai plečiasi – jau 5 metus gyvenu Didžiojoje Britanijoje. Keičiasi ir mano suvokimas apie pasaulį, įvairius dalykus, tai gerai atsispindi naujausiuose, dar nerodytuose darbuose. Juose atsiranda simboliai iš astrologijos ir astronomijos, bandau kalbėti apie mėnulio poveikį žmonėms. Plėsdamas kalbėjimo būdus, siekiu pasiekti kuo daugiau žmonių.

Jūsų technika labai savita, kuriama keliais etapais, atspausdintas piešinys klijuojamas ant sienos paviršiaus, jis apipurškiamas, vėliau popierius drėkinamas ir nuimamas. Vandens žymės lieka kūrinio dalimi ir kuria asociacijas su laike nutolusiomis civilizacijomis, o darbai atrodo kaip išgelbėti iš potvynio ar išgyvenę kelionę jūra. Kokias reikšmes jums kuria tokie elementai?

Man šita technika yra labai artima. Nors procesas sudėtingas ir užtrunka kelias dienas, turiu laukti, kol pridžiūva ir atsispaudžia vaizdas, patinka tuo, kad galutinis rezultatas netobulas, nes vienos vietos atsispaudžia gerai, kitos – iš dalies, gal net nekokybiškai. Tai miela ir labai man artima. Ši technika skirta labia-u dideliems kūriniais, mažus

darbus spaudžiu ranka ar naudodamas kojų jėgą. Ši technika kažkuo panaši, atsispaudžia ne visai. Tie defektai man irgi patinka.

Esu tikra, kad garsas apie jus sklis vis plačiau ir plačiau, jūsų kūrybos galia akivaizdi. Su šlove kuriasi tam tikras naratyvas apie menininką. Kokio jo norėtumėte ir ką norėtumėte pakeisti tame, koks jis yra dabar?

Man malonu būti žinomam, vis labiau žinomam, stengiuosi, kad šis pokytis nekeistų nei manęs, nei mano kūrybos. Tačiau tas vienišumo jausmas (panašus į liūdnumą), kuris lydėjo mane nuo pat gimimo, lieka, kad ir kiek draugų, gerbėjų atsirastų. Vis dėlto jis man padeda kurti. Norėčiau ateityje pats parašyti knygą ir pats ją iliustruoti, kur perduočiau savo jausmus. Dėl naratyvo apie mane, gal jis nėra toks jau svarbus, nebijau kritikos, bet, žinoma, labai norėčiau nebūti redukuotas į žmogų su negalia. Nenuoriu, kad mano kūno sandara lemtų mano kūrybos vertinimą. Svarbiausia, jog besidomintys žmonės suprastų, kad gražiausias ir svarbiausias dalykas yra jausmai. O kūryba yra kaip drabužių stilius. Vieniems patiks, kitiems ne. Tai normalu. Neseniai apie mane parašė žurnalas „The Times“, tai buvo netikėta ir labai smagu.

Gal galėtumėte užsiminti apie savo planus „Knygų šalyje“ Vilniuje?

Labai norėčiau ką nors nuveikti drauge su prieglobsčio prašytojais, su žmonėmis, sulaukymais

Mohammad Barrangi, „Tanaz šoka“ („Tanaz dance“). 2022 m.

© MOHAMMAD BARRANGI FASHTAMI

Baltarusijos pasienyje, jie yra tokie kaip ir aš – migrantai. Tikiuosi padaryti dirbtuves ar pamokėles jiems, galbūt dar žmonėms su fizine negalia ar protine negalia. Jeigu pavyks, labai norėčiau parduoti kokį nors savo darbą aukcione ar kitu būdu, o gautas lėšas skirti labdaros organizacijoms, padedančioms pabėgėliams.

Kokia šauni mintis!

Tai labai paprastas, žmogiškas elgesys. Manau, kad visi žmonės visada turi padėti vieni kitiems. Toks turėtų būti natūralus žmogaus elgesys. Džiaugiuosi, kad ir dabar, gyvendamas Anglijoje, nors pats esu emigrantas, jau galiu padėti ne tik migrantams, bet ir mažiau pasiturintiems Anglijos vaikams.

Dėkui už skirtą laiką ir iki susitikimo Vilniuje!

Ko laukti 2022 metais kino salėse?

Žinomi vardai ir ilgai laukti tęsiniai

2022 metai prasidėjo su išaugusiais koronaviruso sergamumo skaičiais, tačiau atsigaunanti kino industrija šiemet kol kas neketina sustoti. Pa-teikiame sąrašą filmų, kurie kino sales turėtų pasiekti šiais metais. Dalies jų pasaulinė premjera įvyko didžiuosiuose kino festivaliuose arba jie buvo išleisti užsienyje, bet dar nepasiekė Lietuvos. Kiti, dar niekur nerodyti filmai, tik laukia savo premjerų festivaliuose arba kino teatruose.

„Saldymedžio pica“ („Licorice Pizza“), rež. Paul Thomas Anderson

Paulas Thomas Andersonas po beveik penkerių metų pertraukos grįžta į kino sales su nostalgisku filmu apie pirmąją meilę. Pastaruosius metus jis kūrė seserų grupės „Haim“ muzikinius klipus, tad neuostabu, kad pagrindiniam vaidmeniui pasikvietė vieną iš dainininkių Alaną Haim. Kartu su ja vaidina Cooperis Hoffmannas, mirusio aktoriaus Philipo Seymouro Hoffmano sūnus. Philipas Seymours buvo ilgametis P.T. Andersono draugas ir pasirodė penkiuose jo filmuose. Naujausia juosta sugrąžins žiūrovus prie ankstesnės režisieriaus kūrybos ir nukels į svaiginančią 8-ojo dešimtmečio Kaliforniją.

„Blogiausias žmogus pasaulyje“ („Verdens verste menneske“), rež. Joachim Trier

Norvegų režisierius Joachimas Trieras savo pirmaisiais filmais „Repriza“ ir „Oslas, rugpjūčio 31-oji“ pelnė kino kritikų ir sinefilų simpatijas, tačiau šios greitai prislopo po paskutinių režisieriaus kinematografinių nuotykių „Garsiau už bombas“ ir „Telma“. Kai atrodė, kad kino kūrėjas jau gali nieko įdomaus nebesukurti, praėjusiais metais Kanų kino festivalyje jis pristatė naują kūrinių „Blogiausias žmogus pasaulyje“, kurio pagrindinei aktorei Renate Reinsve buvo įteiktas geriausios aktorės apdovanojimas. Tiesa, filme vieną iš pagrindinių vaidmenų atlieka pirmuose Triero filmuose vaidinęs Andersas Danielsenas Lie. Galbūt ši režisieriaus mūza yra slapstasis jo filmų sėkmės ženklas.

„Eržilas“ („Red Rocket“), rež. Sean Baker

Amerikiečių nepriklausomo kino režisierius Seanas Bakeris yra tikriausiai vienas nuosekliausiai dirbančių kūrėjų, kurio filmų centre visada atsiduria JAV paribių žmonės. Ir, kitaip nei Holivudo filmuose, jo veikėjai visada tikri ir ryškūs. Tam įtakos turi ir režisieriaus sprendimas vaidmenims rinktis ne profesionalius, panašios patirties ar tipo aktorius. „Eržilo“, kurio premjera įvyko praėjusiais metais Kanuose, istorija sukasi apie buvusią pornografijos žvaigždę Maikį (Simon Rex), priverstą grįžti į gimtąjį miestą, tačiau vis dar svajojantį

apie šlovingas karjeros dienas. Juokingų ir aštrių dialogų filmas pretenduoja tapti vienu nuotaikingiausių metų darbų.

„Memoria“, rež. Apichatpong Weerasethakul

Pirmąjį Apichatpongo Weerasethakulo ir Tildos Swinton bendradarbiavimo vaisių galėjome išvysti Šiuolaikinio meno centre vykusioje režisieriaus videomeno parodoje. Dabar aktorė pasirodo pirmajame kino kūrėjo filme anglų kalba. Žiuri prizų Kanų kino festivalyje apdovanota juosta pasakoja apie Tildos Swinton vaidinamą škotę, kuriai besilankant Kolumbijoje galvoje pradeda skambėti keistas garsas. Ši mediatyvų filmą būtina pamatyti didžiajame ekrane.

„Sprendimas išvykti“ („Heeojil gyeolsim“), rež. Park Chan-wook

Praėjo šešeri metai nuo provokuojančio Pietų Korėjos režisieriaus Park Chan-wooko filmo „Tarnaitė“. Šiais metais festivalius pasieksiantis kriminalinis trileris „Sprendimas išvykti“, pasak kūrėjo, bus ir romantinis. Pagrindinis veikėjas, žmogžudystę tiriantis detektyvas, atsidurs kryžkelėje, kai įsimylės mirusiojo našlę, kuri yra ir pagrindinė įtariamoji. Pastarosios vaidmuo patikėtas kinų aktorei Tang Wei, Lietuvos žiūrovams žinomai iš filmo „Ilgos dienos kelionė į naktį“ (2018). Premjeros galima tikėtis Kanų arba Venecijos kino festivaliuose.

„Liūdesio trikampis“ („Triangle of Sadness“), rež. Ruben Östlund

„Kvadrato“ režisierius Rubenas Östlundas per pandemiją nufilmavo savo kol kas ambicingiausią filmą „Liūdesio trikampis“, pasakojantį apie du modelius, atsidūrusius karjeros kryžkelėje. Tarptautiniame aktorių kolektyve – Woody Harelsonas, Harris Dickinsonas, Zlatko Buričius ir kt. Filmavimas Graikijoje užtruko 72 pamainas. Kol kas nėra daug žinoma apie filmo siužetą ar jo premjeros datą ir vietą. Bet po „Auksinės palmės šakelės“ apdovanojimo Kanuose tikėtina, kad filmas pirmiausia bus parodytas ten.

„Raudonos burės“ („L'envol“), rež. Pietro Marcello

„Martino Ideno“ režisierius Pietro Marcello pirmą kartą kuria filmą prancūzų kalba. Jo filmavimo darbai vyko praėjusią vasarą. Pagal Aleksandro Grino romaną „Raudonos burės“ sukurto filmo istorija pasakos apie Šiaurės Prancūzijoje tarpukariu gyvenančią moterį ir jos gyvenimą iki Antrojo pasaulinio karo. Filme vaidina Noémie Lvovsky, Louis Garrel, Raphaël Thiéry ir kt.

„Bones and All“, rež. Luca Guadagnino

Galbūt ir neišvysime „Vadink mane savo vardu“ tęsinio, tačiau Luca Guadagnino su Timothée Chalamet sukūrė naują filmą „Bones and All“. Šįkart pasakojama dviejų kanibalų meilės istorija. Taylor Russell vaidinama jauna mergina išsiruošia ieškoti seniai matyto tėvo, kai kelyje sutinka jaunuolį (Chalamet), kuris, kaip ir ji, valgo žmogieną. Tai pirmas režisieriaus darbas, nufilmuotas JAV, atigręžiantis į Reagano laikų jaunimą.

„Broker“, rež. Hirokazu Kore-eda

Po pirmojo savo filmo užsienio kalba „Visa tiesa apie Divą“ (2019) japonų režisierius Hirokazu Kore-eda naują kūrinių „Broker“ nufilmavo Pietų Korėjoje. Alternatyvioje visatoje egzistuoja viešai prieinamos dėžės, kuriose tėvai gali palikti savo naujagimius, jeigu nenori jų auginti. Surogatinės šeimos temą tęsiančiame režisieriaus filme vaidina Pietų Korėjos kino žvaigždės: Bae Doona („Šeimininkas“, „Karalystė“), Song Kang-ho („Parazitas“) ir Gang Dong-won („Traukinys į Busaną 2: pusiasalis“).

„Vikingas“ („The Northman“), rež. Robert Eggers

Filmų „Ragana“ ir „Švyturys“ režisierius Robertas Eggersas šiais metais į kino teatrus turi išleisti darbą apie vikingų princą, trokštantį atkeršyti už tėvo mirtį. Padėti atsikovoti karalystę jam pažada jauna moteris, tikinanti, kad gali palaužti vyrų protus. Islandijoje nufilmuotoje tamsioje istorijoje pagrindinius vaidmenis atlieka Alexanderis Skarsgårdas, Nicole Kidman, Anya Taylor-Joy, Willemas Dafoe, Ethanas Hawke'as ir Björk.

„Viskas visur vienu metu“ („Everything Everywhere All at Once“), rež. Dan Kwan, Daniel Scheinert

Malaizijos aktorė Michelle Yeoh išgarsėjo XX a. paskutinį dešimtmetį Honkongo veiksmo filmuose ir nuotada vaidina įvairiuose tarptautiniuose projektuose. Šį kartą ji pasirodys aktorių dueto Dano Kwano ir Danielio Scheinerto mokslinės fantastikos kūrinyje „Viskas visur vienu metu“. Kinijos imigrantė Jungtinėse Amerikos Valstijose Evelina Vang sutinka iš kitos visatos atvykusią savo versiją. Staiga ji

„Bones and All“

„Saldymedžio pica“

„Blogiausias žmogus pasaulyje“

pradeda keliauti per kitas visas, matydama, kokį gyvenimą galėjo gyventi. O dar jai reikia išgelbėti pasaulį...

„Trys tūkstančiai metų ilgesio“ („3000 Years of Longing“), rež. George Miller

Australų režisierius George'as Milleris po septynerių metų pertraukos pagaliau turėtų išleisti naują filmą „Trys tūkstančiai metų ilgesio“. Šis darbas apibūdinamas kaip romantinė fantastika ir pasakoja apie gyvenimu patenkintą akademikę, kuri netyčia išleidžia džiną, tačiau nesugeba sugauti jai pasiūlomų trijų norų. Įstrigę viename iš Stambulo viešbučių, moteris ir džinas leidžiasi į gilius pokalbius. Pagrindinius vaidmenis atlieka Tilda Swinton ir Idris Elba.

„Nesijaudink, brangusis“ („Don't Worry Darling“), rež. Olivia Wilde

Aktorė Olivia Wilde daugelį nustebeino savo režisūriniu debiutu „Išsilavinimas“ („Booksmart“, 2019). Po vadinamosios brendimo istorijos aktorė nusprendė sukurti psichologinį trilerį, kuriame pagrindinius vaidmenis atlieka šiuo metu

viena režisierių geidžiamiausių aktorių Florence Pugh ir dainininkas Harry Stylesas. Kol kas siužetas laikomas paslaptimi, tačiau žinoma, kad veiksmas vyksta 6-ajame dešimtmetyje JAV, kur aktorių įkūnijami jaunavedžiai prisijungia prie komunos kažkur Kalifornijos dykumoje.

„Betmenas“ („Batman“), rež. Matt Reeves

Kad ir kiek Betmenų jau matėme, vis dar laukiame naujų dalių. Aktorius Robertas Pattinsonas tikriausiai nebuvo nė vieno favoritas šiam vaidmeniui, mat pastaruosius metus dažniau vaidino nepriklausomų kino režisierių filmuose. Pavasarį pasirodysiančiame filme Pattinsono įkūnijamas Betmenas, kaip visada kovodamas su nusikaltimais, atskleis miesto korupciją, kurios gijos veda iki jo šeimos, ir susidurs su serijiniu žudiku Mįslumi (Paul Dano).

„Isikūnijimas 2“ („Avatar 2“), rež. James Cameron

Antra „Isikūnijimo“ dalis turėjo pasirodyti taip seniai, kad didžioji dalis jos gerbėjų tikriausiai ją jau spėjo pamiršti. Dar 2010 m., po milijardus uždirbusios pirmosios dalies, režisierius Jamesas Cameronas paskelbė apie dvi naujas dalis. Tačiau techniškai sunkiai įgyvendinamas filmas buvo vis atidedamas dėl nepakankamos technologijų kokybės. Pagaliau šių metų pabaigoje mus jau turėtų pasiekti filmo tęsinys, kuriame Džeikas Salis (Sam Worthington) gyvena su naująja savo šeima Pandoros planetoje, tačiau jo namams vėl iškyla panašūs pavojus.

PARENGĖ IEVA ŠUKYTĖ

Retas talento, grožio ir elegancijos derinys

In memoriam Gaspard’ui Ullielui (1984–2022)

NERINGA KAŽUKAUSKAITĖ

Gaspard’as Ullielis, aukštai vertinamas kino profesionalų ir publikos mylimas aktorius, žuvo sausio 19 d., sulaukęs tik 37 metų. Nelaimė nutiko Prancūzijos slidinėjimo kurtorte *La Rosière*, Savojoje, kai leisdamasis nuo kalno jis susidūrė su kitu slidininku ir patyrė sunkią galvos traumą. Nors netrukus sraigtasparniu Ullielis buvo nugabentas į Grenoblio universitetinę ligoninę, deja, jo gyvybės išgelbėti nepavyko.

Prancūzijos kinas neteko vieno garsiausių ir talentingiausių jaunosios kartos aktorių, kuris dar tiek daug galėjo duoti kino pasauliui. Tokia neteisinga atrodo jo tragiška žūtis, taip sukrėtusi jo kolegas ir gerbėjus visame pasaulyje.

„Vis dar negaliu patikėti, kas nutiko, – sako režisierius Bertrand’as Bonello, kurio filme „Sen Loranais. Stilius – tai aš“ (2014) aktorius suvaidino didįjį mados kūrėją ir už tai buvo įvertintas „Cezario“ nominacija. – Gaspard’as buvo vienas elegantiškiausių, intelektualiausių ir moraliausių mano sutiktų žmonių. Kiek paslaptingas, net pagalvotum – šaltas. Iš tiesų, ypatingai reta, bet jame derėjo gerumas, švelnumas, kilnumas ir pašėlusis elegancija.“

Aktorė Léa Seydoux, kuri su Ullieliu filmavosi šioje juostoje ir dar

vienoje reikšmingiausių jo filmografijoje – „Tai tik pasaulio pabaiga“ (2016), sukrėsta dėl kolegos žūties, sakė: „Mes šį balandį turėjome kartu filmuotis. Taip džiaugiasi, kad vėl susitiksimė. Jo mirtis – nacionalinio turto netektis. Jis skleidė neįtikėtiną šviesą. Buvo toks švelnus ir dėmesingas.“

Į aktorystę Ullielis pasuko labai anksti. Gimęs 1984 m. lapkričio 25 d. ir augęs stilistų, mados dizainerių šeimoje netoli Paryžiaus, jis pradėjo filmuotis 12 metų. Iš pradžių buvo epizodiniai vaidmenys televizijos serialuose, trumpame tražiuose filmuose. Vėliau sukūrė nedidelį vaidmenį nuotykinėje istorinėje juostoje „Vilko brolija“ (rež. Christophe Gans, 2001). O kitas jo vaidmuo tragikomedijoje „Bučiuok, ką nori“ (rež. Michel Blanc, 2002) jau buvo įvertintas „Cezario“ nominacija. Įsibėgėjanti aktoriaus karjera nesutrukė jam baigti vieną geriausių licėjų šalyje, dvikalbę Jeannine-Manuel mokyklą, tobulinti artistinį meistriškumą prestižinėje dramos mokykloje „Cours Florent“ ir įstoti mokytis kino į Sen Deni universitetą.

Ullielis sėkmingai filmavosi įvairių žanrų, stilių, epochų juostose. Režisieriaus André Téchiné juostoje „Pasiklydę“ (2003) aktorius sukūrė pirmą didelį, sudėtingą vaidmenį. Jo Ivanas, benamis pauglys, padeda išgyventi našlei

su dviem vaikais, pabėgusiems iš okupuoto Paryžiaus. Jeano-Pierre’o Jeunet režisuotame filme pagal Sébastieno Japrisot romaną „Ilgos sužadėtuvės“ (2004) aktorius suvaidino Maneką, pagrindinės herojės jaunikį, be žinios dingusį Pirmajame pasauliniame kare. Ullielio personažas – paklydęs tarp beprotystės ir nebūties, suvaidintas tik su jam būdinga elegancija ir grakštumu. Už šį vaidmenį aktorius gavo „Cezario“ apdovanojimą.

Aktorius filmavosi ne tik Prancūzijoje. Jis dalyvavo britų režisieriaus Peterio Greenaway’aus multimedijos projekto „Tulso Luperio lagaminai“ antroje dalyje (2004). O pasaulinį žinomumą jam pelnė Hanibalo Lekterio vaidmuo filme „Hanibalas: pradžia“ (rež. Peter Webber, 2007). Taip pat jis nusifilmavo Guso van Santo sukurtame epizode apie Marė kvartalą filme „Paryžiau, aš tave myliu“ (2006).

XVI a. religinių karų krečiamoje Prancūzijoje vyksta „Princesės de Monpasjė“ (rež. Bertrand Tavernier, 2010) meilės dramos ir intrigos, kuriose su jaunatvišku įkarščiu dalyvauja Ullielio suvaidintas hercogas de Gizas. Jo grožiui ir elegantiškoms vilionėms neįmanoma atsispirti.

„Artėjanti ir neišvengiama mirtis“ atveda sėkmės sulaukusį rašytoją Luji, suvaidintą Ullielio, po dvylikos metų nebendravimo į savo

Gaspard Ulliel

šeimą. Kanadiečio Xavier Dolano filme „Tai tik pasaulio pabaiga“ (2016) aktorius suvaidino režisieriaus *alter ego*. Subtiliais pustoniais, elegantiškai, išsaugant kažkokią vidinę paslaptį, sukurtas sukrečiantis vaidmuo, įvertintas „Cezariu“. Luji – svetimas tarp savų, savo artimųjų, šeimos, kuri riejas ir isterikuoja. „Visa tavo esybė pakeitė mano gyvenimą, esybė, kurią giliai mylėjau ir visada mylėsiu. Daugiau nieko negaliu pasakyti, esu išsekintas ir priblokštas tavo išėjimo“, – tokius atsisveikinimo žodžius Dolanas tarė aktoriui.

Aktoriaus talentas, romantiškas trapumas, dėmesingumas ir nuoširdus prielankumas puikiai derėjo ir su grožiu tiesiogine to žodžio prasme. Jis buvo vienas gražiausių prancūzų aktorių. Ne-paisant rando ant skruosto, likusio

po šuns apkandžiojimo vaikystėje. Buvo juokaujama, kad tai pats garsiausias randas Prancūzijoje. Martinas Scorsese nufilmavo jį kvepalų „Chanel Bleu“ reklamoje 2010 m. Niujorke. Režisieriui padarė didelį įspūdį aktoriaus atsidavimas ir intelektas. „Gaspard’as mylėjo kiną, ir žinau, kad būtų buvęs įdomus režisierius, jei būtų sulaukęs savo svajonės išsipildymo“, – sakė Scorsese.

Kai kurių savo filmų premjerų aktorius nesulaukė. Netrukus „Disney Plus“ platformoje turėtų pasirodyti mini serialas „Mėnulio riteris“ („Moon Knight“) pagal populiarių „Marvel“ komiksą. Taip pat režisierės Emily Atef juosta „Labiau nei kada nors“ („Plus que jamais“), kur Ullielis nusifilmavo kartu su Vicky Krieps ir Liv Ullmann. Jį turėjome pamatyti ir naujausiame Bonello filme.

Paprastų istorijų žavesys

Nauji filmai – „Drąsiau drąsiau“

ELENA JASIŪNAITĖ

Prieš keturis dešimtmečius režisierius Krzysztofas Kieślowskis išėjo į Lenkijos gatves rinkti interviu filmui „Kalbančios galvos“ (1980). Visų sutiktųjų – nuo dar kalbėti nemokančio vienmečio iki nebeprigirdinčios šimtametės – jis klausė to paties: kada tu gimei, kas tu esi ir ko dabar norėtum? Neįtikėtinai paprastas kino klasika tapęs sociologinis eksperimentas parodė, kokie panašūs yra žmonės, ar jie būtų gimę tuometinėje Lenkijoje, ar toli nuo jos, ir kaip neišvengiamai keičiasi svajonės ir savęs suvokimas bėgant metams.

Nežinia, ar JAV režisierius Mike’as Millsas matė Kieślowskio filmą, tačiau su savo filmu „**Drąsiau drąsiau**“ („C’mon C’mon“, JAV, 2021) jis grįžta prie tų pačių esminių klausimų. Pagrindinis filmo veikėjas Džonis (Joaquin Phoenix) – vienišas vidutinio amžiaus vyras, dirbantis radijo žurnalistu. Su kolegomis jis keliauja po JAV miestus ir renka vaikų ir paauglių interviu, kuriuose šie dalinasi svarstymais apie ateitį, pasakoja apie savo santykius su tėvais,

ateities planus, supergalias ir svajones. Kas kartą sugrįžęs į tuščią viešbučio kambarį Džonis reflektuoja jų atsakymus – šie, regis, jo gyvenimui suteikia prasmę. Situacija pasikeičia, kai Džoniui paskambina jo sesuo Viv (Gaby Hoffmann), su kuria jis nebendravo nuo jų motinos mirties. Įvykus nelaimei šeimoje, Viv paprašo kurį laiką prižiūrėti jos sūnų Džesį (Woody Norman). Drauge su ekscentrišku sūnėnu Džonis leidžiasi į kelionę po JAV miestus. Per naujai užmegztą santykį jie mokosi suprasti ne tik vienas kitą, bet ir patys save.

Millso filme dokumentinė medžiaga – autentiški Detroito, Niujorko, Naujojo Orleano vaikų atsakymai į jiems užduodamus klausimus – persipina su fikcija, režisieriaus sukurta istorija apie vidutinio amžiaus vyrą, jo seserį ir jos sūnų, atkuriamus tarpusavio šeiminius ryšius, mokymąsi rūpintis kitu ir susitaikymą su praeitimi. Džonio vaikams užduodami klausimai filme cikliška kartojami, tačiau kartu jie atsispindi ir Džonio santykiuose su Džesiu – tik pažinęs vaiko pasaulį Džonis randa atsakymus į tai, ko jis klausia kitų. Taip sujungiami

skirtingi filmo poliai ir naratyvui suteikiama vientisa struktūra.

Šį kartą raktas į filmą yra ne vaizdai, o skambantys žodžiai ir garsai. Galbūt todėl pasirinktas ir nespalvotas formatas – jis prislopina vizualinį didžiųjų JAV miestų triukšmą, nukreipia žvilgsnį į mažus filmo veikėjų gestus ir liepia susikonscentruoti į tai, kas sakoma. Filme matome tekstinius Viv ir Džonio susirašinėjimus, nuolat skamba muzika (nuo klasikos iki Lou Reedo), garso įrašai ir citatos iš knygų – jos, Džonio skaitomos kaip vakaro skaitiniai prieš miegą, natūraliai įsilieja į filmą. Net ir komplikauta Džesio tėvo istorija, matoma ekrane, įgyja pasakos apie bipoliniu sutrikimu sergančio lokio šeimyną pavidalą. Prieš atsiverdamas kitiems, į garsų pasaulį pasineria ir pats Džesis – atsisakęs atsakyti į dėdės interviu klausimus, jis perima garso įrašymo įrangą ir ima klausytis jį supančio miesto triukšmo.

Filme ne veltui tiek dėmesio garsui: „Drąsiau drąsiau“ kalba apie būtinybę įsiklausyti, ką nori pasakyti kiti, – tik taip išmoksime susikalbėti. Džonis ir Džesis su praeities našta bando susidoroti savais

„Drąsiau drąsiau“

būdais. Džonis po motinos mirties, konflikto su seserimi ir išsiskyrimo su mylimąja užsisklendžia ir atsiri-boja. Džesio gyvenimą, kurio centre yra sergantis tėvas, užpildo išgalvoti, makabriški vaidinimai, kurių pagrindiniu personažu – apleistu našlaičiu – tampa jis pats. Džonis ir Džesis vienas kito nesupranta, nes nekalba ir nemoka kalbėti apie savo patirtis. Režisierius renkasi rodyti ne tik scenas, kur tarp filmo veikėjų ima megztis nebylus ryšys. Gerokai svarbesnės – jų bendravimo klaidos, kaip kad ta, kurioje Džesis trumpam dingsta parduotuvėje, taip sukeldamas Džonio pykčio protrūkį. Nors už jo jaučiamo pykčio slepiasi paprasčiausia baimė, kad įvyks nelaimė, paaiškinti tai kitam pasirodo besą sunkiau, nei turėtų būti. Norėdami neprarasti sukurtų santykių, per šiuos įvykius, pasitelkę ir išvykusios Viv išmintį, Džesis ir Džonis priversti mokytis suprasti save, tai

iškomunikuoti kitam, išklausti ir išmokti atsiprašyti. Ar tiesiog pri-pažinti, kad ne viskas yra gerai.

Filmas palieka daug erdvės žiūrovui – bėgant titrams užteks laiko apgalvoti, kaip būtum atsakęs į Džonio užduodamus klausimus, kaip į juos atsakytum dabar ir kas vis dėlto pasikeitė. Ar prisiminti visus bereikšmius konfliktus, įvykusius dėl nesusikalbėjimo. Iš tiesų Millso filmas žavus savo paprastumu ir banaliomis tiesomis, kurias kartais pamirštame. Tai istorija apie filmo veikėjų mokymąsi gyventi drauge dabartyje – net jei tas gyvenimas kartais būna baisus, pilnas pavojų ir emocinių žaizdų. Galbūt ateitis niekada nebus tokia, kaip įsivaizduoji (ar įsivaizduoja kalbinami vaikai). Bet, kaip vieninteliame savo padarytame įrašė teigia Džesis, gyvenime visada įvyks tai, apie ką net negalėjai pagalvoti. O tada beliks eiti pirmyn ir pirmyn.

Kam man ta laimės gėlelė?

Krėsle prie televizoriaus

Nežinau, kas pasakė, kad kiekvienas turi teisę būti idiotu, bet vis dažniau prisimenu šią frazę. Gyvename demokratinėje šalyje, kurią valdo konservatoriai, ir būtų naivu tikėtis, kad idiotai nepasinaudos šia aplinkybe. Kita vertus, beveik neabejoju, kad idiotizmas yra užkrečiamas. Jis plinta mūsų žiniasklaidoje kaip tikras virusas. Dažnai prie to prisideda politologai bei viešųjų ryšių specialistai, kuriems patikėta analizuoti, kas vyksta Lietuvoje ir pasaulyje. Juos gaubia neklystančiojo ar neklystančiosios nimbas. Toks įspūdis, kad žurnalistai jau nebesugeba tikrovės analizuoti patys ir savo pašaukimu laiko tik tiriamąją žurnalistika vadinamus veiksmus, iš kurių kokybės, bijau, pasišaipytų ir mėgstamas mano vaikystės personažas Kalis Bliumkvistas.

Užtat ir rekomenduoju nepražiopsoti Toddo Hayneso filmo „**Tamsūs vandenys**“ (LNK, vasario 9 d. 22.30). Jei esate estetai ir filmų „Kerol“, „Manęs čia nėra“ ar „Aukšinė praraja“ gerbėjai, „Tamsūs vandenys“ gali nustebinti socialiniu angažuotumu. Bet laikai jau tokie neramūs, kad estetika net ir kine vis dažniau užleidžia vietą ekologijai, nors Hayneso režisūra kaip visada nepriekaištinga. Filmo herojus Robertas Bilottas yra realus asmuo – juristas, korporatyvinės ir ekologinės teisės specialistas, rašytojas. 1998-aisiais į jį kreipėsi keli fermeriai, prašydami padėti gauti kompensaciją už kritusias karves. Gilindamasis į bylos aplinkybes Marko

Ruffalo meistriškai suvaidintas Bilottas suvokė, kad masinis kritimas susijęs su netoliese veikiančiu chemijos koncernu. Advokatas nusprendžia atskleisti šokiruojančią tiesą, nors ant svarstyklių lėkštės atsiduria jo karjera, šeima ir net gyvybė.

Dokumentinis Olgos Stefanovos filmas „**Buromskio sala**“ (*currenttime.tv*, 5 d. 22.20) taip pat susijęs su ekologija. Jis nukels į Pietų vandenyną, apie kurį gal ir negirdėjote. Vandenyne yra nedidelė Buromskio sala – ją žino tik Antarktidoje dirbantys mokslininkai. Saloje gyvena pingvinai, o ant uolų stovi sarkofagai. Juose palaidoti ekspedicijose žuvę žmonės. Laidojama jau daugiau nei šešiasdešimt metų. Stefanova (beje, ne vienos ekspedicijos Arktyje ir Antarktidoje dalyvė) rodo žmones, išsirengusius į salą atnaujinti kapinių.

Jessicos Hausner „**Laimės gėlelė**“ (LRT Plius, 10 d. 21.33) kalba apie žmonijai grėsmes keliančius eksperimentus su gamta. Tai minimalistiškas mokslinės fantastikos filmas – 1962 m. sukurtų „Trifidų dienų“ (rež. Freddie Francis, Steve Sekely) perdirbinys. „Trifidų dienos“ rodė modifikuotus augalus, paverčiančius žmones zombiais. Pavadinimo „laimės gėlelė“ – tai eksperimentinis, genetiškai modifikuotas augalas, išskiriantis oksitociną ir suteikiantis žmonėms laimės jausmą. Mokslininkė biotechnologė Elis (Kanuose apdovanota Emily Beecham) mano, kad jos augalai išgelbės pasaulį nuo

blogio. Tačiau kai mokslininkė slapta padovanoja vieną gėlę savo sūnui, eksperimento kontroliuoti tampa nebeįmanoma.

Hausner meistriškai kuria paranojos atmosferą, o ši juk visada naikina žmogaus valią. Martino Gschlachto kamera suteikia visumai šaltą, klinikinį, o Teji Ito (beje, bendradarbiavusio su Maya Deren) muzika – nerimo atspalvį. Režisierė sunerimusi, kad jos amžininkai vis masiškiau nyra į depresiją ir naudojasi cheminiais laimės pakaitalais. Bet filmas – ir perspėjimas neužsižaisti vaidinant dievus, juolab kad Hausner elgiasi taip, lyg legionai laimės gėlelių tykotų mūsų už kiekvieno kampo. Bet kam man ta laimės gėlelė, jei galiu gauti oksitocino dozę pasižiūrėjęs į savo šunį, o jūs – į savo katiną.

Werneris Herzogas – ypatingas kūrėjas. Jį domina kitaip, aštriau ar atsiečiau suvokiantys tikrovę žmonės, egzistuojantys visuomenės paraštėse. Todėl Herzogo filmuose (vaidybiniuose ir dokumentiniuose) visada daug egzotikos, įvairių tautų tikėjimų, kultų, bet režisierius niekad neapsiriboja tik etnografija. Jis gimė 1942 m. Miunchene, o užaugo mažame Bavarijos kaimelyje, į kurį mama su vaikais pabėgo nuo sąjungininkų bombardavimų. Tačiau tikintys, kad Herzogą suformavo tik kaimas, klysta. Jo tėvai buvo mokslininkai biologai, senelis ir prosenelis – garsūs archeologai. Apie pasaulį mažasis Herzogas iš pradžių žinojo

„Agirė, Dievo rūstybė“

nedaug ir ilgai kalbėjo tik tarmiškai, pirmąjį filmą (apie Tarzaną) pamatė būdamas dvylikos (kai grįžo į Miuncheną), o keturiolikos pradėjo keliauti po Vokietiją pėstute arba dviračiu, kuriuo numynė net į Paryžių, kad pasikalbėtų su Sinematekoje bilietus pardavinėjančia Lotte Eisner – pirmąja vokiečių kino ekspresionizmo metraštininke. Telefonu jis pirmąkart pasinaudojo septyniolikos. Tada parašė ir kino scenarijų, kuris buvo priimtas į gamybą, bet filmavimas baigėsi paaiškėjus, kad autorius – nepilnametis. Baigęs mokyklą, Herzogas Miunchene pradėjo studijuoti istoriją, literatūrą ir teatrą. Dirbo atsitiktinius darbus. Pirmąjį filmą sukūrė 1962 metais.

LRT Plius pradeda Herzogo filmų retrospektyvą. „**Agirė, Dievo rūstybė**“ (6 d. 21 val.) – pirmasis didelis (režisierius jį vadina „komerciniu“) Herzogo filmas. 1972-aisiais susuktas už 350 tūkstančių dolerių, jis išgarsino režisierių pasaulyje. Filmo herojus – su realybe ryšį prarandantis ispanų konkistadoras Lope de Aguirre (beje, egzistavo iš tikrųjų ir tapo ne tik šio filmo

herojumi). Kartu su ginkluotu būriu 1560 m. Agirė leidžiasi ieškoti auksinio miesto Eldorado. Šiame filme yra visa tai, su kuo pirmiausia asocijuojasi Herzogo kūryba, – apimtas beprotiškos svajonės veikėjas, jį vaidinantis Klausas Kinskis, džunglės, dokumentinė filmavimo maniera.

„Agirė, Dievo rūstybė“ kurtas ekstremaliomis sąlygomis Peru džunglėse. Filmavimo grupę kankino nepakeliamas karštis ir drėgmė bei nesibaigiantys režisieriaus ir Kinskio ginčai. Tačiau pastarieji, matyt, ir padėjo režisieriui atskleisti su pasauliu konfliktuojančią asmenybę ekstremaliose situacijose, išgauti kraštutines emocijas. Agirė ketina Amazonės džunglėse ne tik rasti mitinį Eldoradą, bet ir įkurti idealią valstybę, kurioje gyventų nauji žmonės. Kinskio Agirė – tai savo paties sukurtų mitų apsėstas žmogus. Tačiau stichija, kurią jis norėjo priversti paklusti, atima Agirės tikėjimą savo galia ir *idée fixe*.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

Žiupsnelis paslapties

Nauji filmai – „Dingusi dukra“

LAURA ŠIMKUTĖ

Tvarkingai papasakotų ir švariai atidirbtų istorijų pasaulyje turbūt labiausiai gaivina paliktas paslapties šydas – žavi galimybė spėlioti, kas toliau įvyks ir kas slepiasi po nepapasakotomis istorijos dalimis. Tokią galimybę žiūrovams bando pasiūlyti režisierės kėdėje debiutuojanti aktorė Maggie Gyllenhaal filme „**Dingusi dukra**“ („The Lost Daughter“, 2021). „Netflix“ platformoje rodomas filmas spėjo apkeliauti ne vieną svarbų festivalį ir prisirinkti nominacijų bei apdovanojimų, tarp kurių – ir įvertinimas už geriausią scenarijų Venecijos tarptautiniame kino festivalyje.

Filme pasakojama istorija apie vidutinio amžiaus anglų kalbos profesorę Ledą Karuso (Olivia Colman), atvykusią į Graikijos salas darbo atostogų. Jos „darbostogas“ trikdo pasiturinti amerikiečių šeima, kurios dėka profesorė grimzta į prisiminimų liūną bei kone iš naujo išgyvena įvykius, nutikčiusius prieš 20 metų.

Elenos Ferrante romanu paremta istorija – kelionė melancholišku moters pasaulio labirintu. Jau patys pirmi kadrai užduoda toną, kuris švelniai sufleruoja, kad šalia visada yra tragedijos nuojauta: moteris naktį velkasi paplūdimiu, kol galiausiai nualpsta. Ir viskas, ką matome po šio kadro, – įvykiai, atvedę iki tokios būsenos.

Jei ne tokia dramatiška pradžia, turbūt nelabai ir pavyktų jausti tą visą laiką lydintį paslapties šydą, kuris vis kviečia žiūrinčiojo savęs paklausti – kaip tas pradžios įvykis susijęs su visu tuo, kas vyksta toliau. Matome akademinius darbus pabėgus toliau nuo miesto šurmulio pasidaryti pasiryžusią profesorę – kaip ji skaito, ramiai leidžia laiką ir, atrodo, mėgaujasi ramybe dvelkiančia aplinka, kol pasirodo triukšminga amerikiečių šeima, su kuria Leda galiausiai užmezga ryšį.

Ryšys su šeima suveikia lyg Ledos vidinio pasaulio manifestacija – matydama šeimą su mažais vaikais ji prisimena ir savo jaunystę, kai augino dukras, kurios dabar jau suaugusios. Žiūrovas yra kviečiamas

kartu su Leda netiesiogiai keliauti po jos prisiminimus, kartu su ja tirti tai, ką ji dabar išgyvena. Režisierė stengiasi jautriai, bet kartu nepersaldindama parodyti Ledą ištikusius išgyvenimus, kai reikia susitaikyti, kad jaunystės laikas jau prabėgęs. Gal saldumas čia net nebūtų tinkamas žodis, kadangi vaizdus režisierė dėlioja taip, kad kartais galima justi net nejaukumą, – dažnai naudojami stambūs kadrai, išdidinant detales, kalbančias apie dabartį (smėlį, jūrą, saulės nubučiuotą odą), veikia tarytum katalizatorius, padedantis užvirtti užstrigusiems jausmams – tiems, kurių ji anuomet nesugebėjo išgyventi ir išreikšti.

Kai kurie įvykiai iš praeities bando paaiškinti, kokį prarastą laiką Leda čia bando įžvelgti: matant, kaip gražiai auga kaimynystėje įsikūrusios amerikiečių šeimos mergaitės, ją ima persekioti lyg ir kaltės, lyg ir pavydo jausmai, primenantys, kad toli gražu pati tobula mama nebuvo. Po truputį sužinome, kad savo dukras Leda paliko auginti tėvui, su

„Dingusi dukra“

kuriuo išsiskyrė, ant jų išsiliedavo, ne visada jomis pasirūpindavo ir jas ignoruodavo. Todėl nieko keisto, kad kitos šeimos buvimas šalia priverčia moterį keliauti melancholišku savo vidinio pasaulio labirintu.

Patį filmo pavadinimą „Dingusi dukra“ galima šifruoti kaip kodą – galbūt tai nuoroda, kaip Leda padėjo ieškoti dingusios amerikiečių mergaitės (trumpas, bet svarbus epizodas), galbūt tai užuomina į jos pačios poelgius, kaip ji pametė savas dukras, o galbūt tai metafora apie ją pačią, pamestą gyvenime ir pačią pametančią kitus. Moters gyvenimas, atrodo, įkūnija šiuolaikinę svajonę, bet pilnatvės jame nematyti – vis justi neišsipildymas ir trūkumas, nors, atrodo, akademiniai pasiekimai ir susiklosčiusi karjera jau turėtų užpildyti vidinį pasaulį.

Ne veltui į Ledą kreipiama daugiausia dėmesio – iš pasirinkto pasakojimo būdo galima suprasti, kad jei ne filmo mediumas, istoriją girdėtume pirmu asmeniu. Gyllenhaal pasistengia, kad „Dingusios dukros“ vaizdinis pasaulis skleistųsi kaip pagrindinės veikėjos tęsinys, tad viskas, ką žiūrovas regi, nėra objektyvus vaizdas.

Paslaptį tegu sau įmena kiekvienas žiūrovas, o režisierę ir scenarijaus autorę galima pagirti už įtraukiančią istoriją, kurioje persipina ir trilerio, ir psichologinės dramos elementai, taip pat gebėjimą tos dramos nepateikti pernelyg plokščiai. Čia, atrodo, niekas nevyksta veltui ir kiekvienas įvykis įgauna prasmę tolesniame kontekste, tačiau tai netrukdo, nes pavyksta išvengti stipraus nuspėjamumo ir dvi valandos neprailgsta.

Parodos

VILNIUS

Nacionalinė dailės galerija

Konstitucijos pr. 22

Naujas žvilgsnis į XX a. II pusės – XXI a.

Lietuvos dailę

Tarptautinė paroda „Jonas Mekas ir Niu-jorko avangardas“

iki 6 d. – projekto „Kažkoks keistas menas“ dalyvių paroda „O kur žmonės?“

Radvilų rūmų dailės muziejus

Vilniaus g. 24

Paroda „Protesto menas: sovietmečio nepaklusnieji“ (Vladimiro Tarasovo Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui dovanota kolekcija)

iki 13 d. – Aldo Gianotti kūrinys „Muziejus performanse“

Vilniaus paveikslų galerija

Didžioji g. 4

Paroda „Pranciškus Smuglevičius. Nuo antikinės Romos iki Vilniaus universiteto“

Paroda „Miesto gimimas: valdovų privilegijos Vilniui“

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus

Arsenalo g. 3A

Paroda „Kasdienybės architektės. Gyvenamųjų interjerų baldų dizainas. 1959–1984“

Agnės Kuznickaitės paroda „Drugelio efektas“

Paroda „Žemė kėlė žolę: augalai ir gyvūnai lietuvių liaudies mene“

V. Kasiulio dailės muziejus

A. Goštauto g. 1

Paroda „Moterys menininkės tarpukario

Vilniuje: tarp lūkesčių ir galimybių“

Paroda „Veidai ir dvasios“, skirta Antano Mončio 100-osioms gimimo metinėms

Lietuvos nacionalinis muziejus

Arsenalo g. 1

XI Baltijos medalių trienalė

Istorijų namai

T. Kosciuškos g. 3

Paroda „Deivės ir kariai: Marijai Gimbutienei – 100“

„Ką slepia sarkofagas: Senovės Egipto mumijų tyrimai“

Gedimino pilies bokštas

Arsenalo g. 5

Gedimino pilies bokšto ekspozicija

Signatarų namai

Pilies g. 26

Ekspozicija „XX a. pradžios tautinio atgimimo ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo istorija (1900–1918)“

Valdovų rūmai

Katedros a. 4

Dr. Prano Kiznio paveikslų galerija

Vieno šedevro tarptautinė paroda „Šlovin-gas, didis ir neregėtas įvykis: 1611 m. Maskvos caro priesaika“

Vieno šedevro tarptautinė paroda „Kuni-gaikščio Boguslavo Radvilos portretas“

MO muziejus

Pylimo g. 17

Fotografijos paroda „Permainų šventė“

Lietuvos meno pažinimo centras „Turtle“

Užupio g. 40

Paroda „Laisvėje ir nelaisvėje. Lietuvos dailė 1945–1990“

Vilniaus muziejus

Vokiečių g. 6

Paroda „Vokiečių gatvė“

VDA parodų salės „Titanikas“

Maironio g. 3

iki 5 d. – Kipro Černiausko ir Martyno Pekarsko tarpdisciplininio meno paroda „38o B.C.“

VDA galerija „Akademija“

Pilies g. 44

iki 8 d. – Agatos Orlovskos personalinė paroda „Klausyti 2“

VDA galerija „Artifex“

Gaono g. 1

Arūnės Tornau darbų paroda „Ligoninė“

Adomo Galdiko muziejus

Arklių g. 20–1

Paroda „Žvelgiu į peizažą...“

Galerija „Kairė–dešinė“

Latako g. 3

iki 5 d. – Eglės Kuckaitės paroda „Saturnės pienas: spiečiai akyje, o būgneliai ausyje“

Prospekto fotografijos galerija

Gedimino pr. 43

Paroda „Garso ir tylos autografai“

Vilniaus fotografijos galerija

Stiklių g. 4

iki 5 d. – Ievos Rutės paroda „Vaizdai virsmai“

(AV17) galerija

Totorių g. 5

Jono Aničo darbų paroda „Niekas neprisi-mena jo vardo“

Vilniaus rotušė

Didžioji g. 31

Andrio Vitolinio paroda „Mums reikia šanso atgimti“

Jono Meko vizualiųjų menų centras

Malūnų g. 8

Paroda „Jurgis Mačiūnas. *Fluxus* biografika“

Teatro, muzikos ir kino muziejus

Vilniaus g. 41

Ekspozicija „Laisvas kinas. 1990–2020“

Paroda „Grażina ir drakonas“

Samuelio Bako muziejus

Naugarduko g. 10 / 2

Paroda „Arbit Blatas: modernistas teatro aplinkoje“

Angelikos Sher (Izraelis) darbų paroda

„Eglė žalčių karalienė“

Pamėnkalnio galerija

Pamėnkalnio g. 1

nuo 4 d. – Sigitos Maslauskaitės-Mažylienės kūrybos paroda „Balerinos efektas“

Energetikos ir technikos muziejus

Rinktinės g. 2

Paroda „Salve, Vilnius“

Vengrijos dailės akademijos plakatų paroda „PoszTerra“, skirta 30-osioms Višegrado šalių grupės įkūrimo metinėms

Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija

Vilniaus g. 39 / 6

Paroda „Būtybių tyrinėtojos kabinetas“

Rašytojų klubas

Sirvydo g. 6

Taidos Balčiūnaitės poezijos knygų ilius-tracijų paroda „Stalčiaus lyrika“

S. Vainiūno namai

A. Goštauto g. 2

Aloyzo Stasiulevičiaus darbų paroda „Harmonija“

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

Gedimino pr. 51

Paroda „Theatrum libri“

Kęstučio Grigaliūno personalinė paroda „Lietuvos žydai, grįžę iš nacių konclagerių“

„The Room“ galerija

Polocko g. 17

nuo 4 d. – Luko Marciulevičiaus tapybos paroda „Daiktai daiktai daiktai!“

Kultūros kompleksas „Sodas 2123“

Vitebsko g. 21

Paroda „Lavkė. Lėta smėlėta ekspedicija“

AP galerija

Polocko g. 10

iki 13 d. – Irmos Balakauskaitės paroda „Senos pasakos. Afrikietiški peizažai“

Galerija „Tsekh“

Vytenio g. 6

Evgenijaus Mermano (Izraelis) darbų paroda

Lietuvos nacionalinė filharmonija

Aušros Vartų g. 5

Aleksandros Jacovskytės nuotraukų paroda

KAUNAS

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus

V. Putvinskio g. 55

M.K. Čiurlionio tapybos ir grafikos darbai Ekspozicija „Lietuvos dailė XIV–XIX a.“

Paroda „3 x 9 = XXVII: Knygos mėgėjų draugijai – 90“

iki 7 d. – paroda „Lietuviški naujametiniai ir kalėdiniai atvirukai, leisti sovietiniu laikotarpiu“

Kauno paveikslų galerija

K. Donelaičio g. 16

nuo 4 d. – Lauros Garbštienės instaliacija

„Sopulingoji ir Banga“

nuo 4 d. – paroda „Pokyčiai ir individua-lumas: šiuolaikinių Japonijos menininkų grafika“

nuo 4 d. – Žilvino Landzbergo paroda „Maldos dūmas“

A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus

V. Putvinskio g. 64

Evaldo Pauzos paroda „Pienių vynas, arba Žmuidzinavičius ir kiti kareivėliai“

iki 13 d. – Mildos Gailiūtės paroda „Pilka“

Adelės ir Pauliaus Galaunių namai

Vydūno al. 2

Rymanto Penkausko ir Antano Andziulio darbų paroda „Atminties ženklai“

Istorinė Lietuvos Respublikos Prezidentūra

Vilniaus g. 33

Paroda „Atiduok, ką privalai: 1920–1940 metų Lietuvos Respublikos valstybiniai apdovanojimai“

Velnių muziejus

V. Putvinskio g. 64

13-os Kauno bienalės paroda

Galerija „Meno parkas“

Rotušės a. 27

Martine Feipel ir Jeano Bechameilio (Liuksemburgas) paroda „Rytojaus pasaulio mechanika“

Kauno fotografijos galerija

Vilniaus g. 2

Grupinė Serbijos avangardo ir neoavan-gardo menininkų paroda „Nestabilios praktikos“ („Unstable Practices“)

Galerija „101“

Muitinės g. 7

13-os Kauno bienalės ekspozicija

Nacionalinis Kauno dramos teatras

Laisvės al. 71

Paroda „Jonas Jurašas. Būties kaina“

J. Zikaro namai

J. Zikaro g. 3

Atnaujinta J. Zikaro darbų ekspozicija

Lietuvos švietimo istorijos muziejus

Vytauto pr. 52

iki 6 d. – Marco Chagallo darbų paroda „Anticipation of miracle“

Kauno IX forto muziejus

Žemaičių plentas 73

Paroda „Istorijos lūžiai. Vietos atspindžiai“

Lietuvos krepšinio namai

Santakos g. 11

13-os Kauno bienalės paroda

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejus

Laisvės al. 106

13-os Kauno bienalės ekspozicija

LDS galerija

Drobės g. 62

Lietuvos dailininkų sąjungos Kauno sky-riaus narių „Paroda Nr. 1“

KLAIPĖDA

Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija

Liepų g. 33

Tomo Daukšos personalinė paroda „Laimės švieselės“

Jonty’io Tacono ir Laurie Griffitho (D. Bri-tanija) fotografijų paroda „Babochka“

Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras

Bažnyčių g. 4

iki 13 d. – tarptautinio fotografijos kon-kurso „Bird In Flight Prize ’21“ finalininkų darbų paroda

iki 13 d. – Laimdotos Malle (Latvija) paroda „ooze“

iki 13 d. – Jolitos Vaitkutės instaliacijų paroda „Alkani meilės“ ir Francescos Levi (D. Britanija) videoprojektas „Dainos sielai“

iki 11 d. – Roko Čėsnos kūrybos paroda „This Way Up / Nevartyti!“

Klaipėdos galerija

Bažnyčių g. 6

iki 5 d. – Daivos Dašenkovienės tapybos paroda „Refleksijos“

iki 5 d. – Žilvino Bražuko piešinių ir skulp-tūrinių objektų paroda „Gluten Free“

Galerija „Si:said“

Daržų g. 18

Grupinė paroda „Ultramarinas“ (Raimon-das Daukša, Juozapas Kalnius, Rolandas Marčius, Gintautas Trimakas)

ŠIAULIAI

„Laiptų“ galerija

Žemaitės g. 83

iki 5 d. – Vilniaus žydų bendruomenės dailės studijos „Art Vilna“ paroda „Aistra tapyti“

iki 5 d. – Ievos Skauronės tapybos paroda „Nežinau kodėl“

nuo 11 d. – Eglės Velaniškytės tapybos paroda „Puota maro metu“

Dailės galerija

Vilniaus g. 245

iki 5 d. – Petro Rakštiko kūrybos paroda „Latifundai“

Fotografijos muziejus

Vilniaus g. 140

Alvydo Lukio paroda „Ne tik šaknys. Pagal tėvo Juozo Lukio Sibiro archyvą“

Ch. Frenkelio vila

Vilniaus g. 74

Skulptoriaus Michaelio Brennerio (1885–1969) paroda „Michaelis Brenneris. Laisvas kritimas.

Šiauliai–Niujorkas–Paryžius–Šiauliai“

PANEVĖŽYS

Panevėžio miesto dailės galerija

Respublikos g. 3

Paroda „4R“

PALANGA

Palangos gintaro muziejus

Vytauto g. 17

Juvelyrės Karinos Kazlauskaitės paroda „Organiniai žaidimai. Juvelyrika ir objektai“

Antano Mončio namai-muziejus

S. Daukanto g. 16

Lauros Guokės portretinė instaliacija „An-tanas Mončys (1921–1993)“

JUODKRANTĖ

Liudviko Rėzos kultūros centras

L. Rėzos g. 8 B

Fotografijų paroda „Semeniškių idilės“, skirta Jono Meko šimtmečiui

Spektakliai

VILNIUS

Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras

4, 5 d. 18.30 – P. Čaikovskio „EUGENIJUS ONE-GINAS“. Muzikos vad. ir dir. R. Šervenikas

6 d. 12 val. – B. Pawlowskio „SNIEGUOLĖ IR SEPTYNI NY

Savaitės filmai	Kino repertuaras
Didžioji laisvė **** 1945 m. Hansas (Franz Rogowski) per stebuklą išgyveno nacių koncentracijos stovykloje ir neprarado gyvenimo džiaugsmo, tačiau naujai susikūrusios Vokietijos Federacinės Respublikos valdžia neketina toleruoti jo ir į jį panašių žmonių. Hansas yra homoseksualus, o Trečiojo reicho baudžiamojo kodekso 175 straipsnyje numatyta, kad kitokios seksualinės orientacijos asmenys turi būti įkalinami. Dėl to Hansas dešimtmečius vis patenka į nelaisvę. Kalėjime jis susipažįsta su Viktoru (Georg Friedrich), homofobu, atliekančiu bausmę už žmogžudystę. Su kiekvienu nauju susitikimu vyrų santykiai keičiasi – nuo pradinės antipatijos iki to, ką galima pavadinti meile. Po beveik ketvirčio amžiaus, kai Hansas tai atgauna, tai praranda laisvę, Vakarų Vokietijos valdžia nusprendžia gėdingą įstatymą panaikinti. Ar Hansas sugebės išgyventi naujoje realybėje, kurioje jam nereikės žvalgytis per petį? (Austrija, Vokietija, 2021) Drąsiau drąsiau **** Niujorko vienišius Džonis (Joaquin Phoenix) – radijo žurnalistas, keliaujantis po Ameriką ir klausinėjantis vaikų bei paauglių apie jų gyvenimą, svajones, supergalias ir ateities planus. Pakeliui jis aplanko Los Andžele gyvenančią seserį (Gaby Hoffmann), su kuria nesikalbėjo daug metų ir kuriai dabar reikia jo pagalbos. Norėdamas jai padėti rūpintis devynmečiu sūnumi Džesiu (Woody Norman), Džonis pasiima vaiką su savimi į Niujorką. Jų bendra kelionė taps kantrybės, atsakomybės ir suaugusiųjų gyvenimo, kurio žurnalistas iki šiol vengė, pamoka. (JAV, 2021) Košmarų skersgatvis **** Kai charizmatiškasis Stantonas Karlailas (Bradley Cooper) keliaujančiame cirke susipažįsta su neįprasta pora – ateitį spėjančia Zena (Toni Collette) ir jos vyru, buvusiu telepatu Pitu (David Strathairn), jis nusprendžia pakeisti savo nelaimingą gyvenimą. Kartu su ištikima ir kilniaširde Moli (Rooney Mara) Stantonas ketina pasinaudoti Niujorko elito naivumu, kad praturtėtų. Naujai įgytos žinios greitai tampa bilietu į sėkmę, o vyras – žymiu „pranašautoju“. Tačiau netrukus Stantonas žengia per toli, kai, paveiktas paslaptingos psichiatrės (Cate Blanchett), nusprendžia apgauti pavojingą finansų magnatą (Richard Jenkins). Tai tamsi istorija, paremta Williamo Lindsay Greshamo romanu tuo pačiu pavadinimu. (JAV, Meksika, 2021) Margarita – Šiaurės karalienė *** 1402-aisiais Margarita (Trine Dyrholm) pasiekė tai, ko anksčiau nesugebėjo joks vyras. Jai pasitelkus savo diplomatinius gebėjimus, Danija, Norvegija ir Švedija tapo taikia sąjunga, kurią valdyti patikėta įvaikintam sūnui Erikui (Morten Hee Andersen). Nors sąjungą puola priešai, Margarita pradeda planuoti Eriko ir anglų princesės santuoką. Aljansas su Anglija turėtų užtikrinti sąjungos, kaip besikuriančios Europos galios, statusą. Tačiau rengiamas šamokslas, galintis sužlugdyti Margaritą ir viską, kuo ji tiki. (Danija, Švedija, Norvegija, Islandija, Čekija, Lenkija, 2021) Moonfall: mėnulio kritimas *** Naujausiame apokaliptinio kino „eksperto“ Rolando Emmericho filme pasakojama, kaip paslaptinga jėga išmuša Mėnulį iš jo orbitos ir gyvenimas Žemėje staiga pasikeičia. Vos po kelių savaičių Mėnulis atsitrenks į Žemę. Pasaulis nesulaikomai juda neišvengiamos katastrofos ir žmonijos pabaigos link. Buvusi astronautė Džo Fauler (Halle Berry) įsitikinusi, kad žino, kaip išvengti artėjančios pasaulio pabaigos. Tačiau vieninteliai, kurie ja tiki, – buvęs kolega astronautas Brajanas Harperis (Patrick Wilson) ir šamokslso teorijų kūrėjas Hausmanas (John Bradley). Neįprasta trijulė leidžiasi į kelionę po kosmosą, kurios metu paaiškės, kad Mėnulis nėra tai, kuo mes jį laikome. (D. Britanija, Kinija, JAV, 2022) Siuzana Andler *** Septintasis dešimtmetis. Viena diena tarp 11.25 ir 19.00 val. Prancūzijos Rivjeroje, o tiksliau – prabangioje viloje su aštuoniais miegamaisiais, didžiule terasa ir privačiu paplūdimiu. Į vilą atvyksta itin elegantiška 40-metė Siuzana Andler (Charlotte Gainsbourg). Ji yra milijardieriaus žmona ir „viena labiausiai išduotų moterų Žydrojoje pakrantėje“. Moteris ketina priimti sprendimą dėl vilos nuomos vasarai. Tačiau tai ne vienintelis svarstomas dalykas. Ponia Andler, atsidūrusi gyvenimo kryžkelėje, laukia jaunesnio meilužio. Ar šie santykiai gali turėti ateitį? Ateina laikas rinktis tarp tolesnio tradicinės žmonos vaidmens ir laisvės, kurią įkūnija jaunas meilužis. (Prancūzija, 2021) ***** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas, *** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas	VILNIUS Forum Cinemas Vingis 4, 7–10 d. – Moonfall: mėnulio kritimas (D. Britanija, Kinija, JAV) – 12.30, 15.20, 18.20, 21.35; 5, 6 d. – 12.30, 15.35, 18.45, 21.30 4, 7–10 d. – Ogliai (animac. f., Vokietija, Belgija) – 13.40, 15.55; 5, 6 d. – 11, 13.55, 16.10 4, 7–10 d. – Lobis (rež. A. Marcinkevičiūtė) – 13.10, 15.30, 17.20; 5, 6 d. – 11.35, 13.10, 15.40, 17.50 4, 7–10 d. – Siuzana Andler (Prancūzija) – 15.10, 20.50; 5, 6 d. – 15.20, 21 val. 6 d. – Liepsnojanti širdis (animac. f., Kanada, Prancūzija) – 11 val. 10 d. – Atsitiktinis jaunikis (JAV) – 18.30 III. 12 d. – R. Strausso „Ariadnė iš Nakso“. Tiesioginė premjeros transliacija iš Niujorko Metropolitanano operos – 19.55 III. 6 d. – P. Čaikovskio „Gulbių ežeras“. Tiesioginės transliacijos iš Maskvos Didžiojo teatro įrašas – 17 val. 4 d. – „Pasiklydę ekrane“ pristato. Hario Poterio maratonas: 1, 2 dalys – 17.30; 5 d. – 3–5 dalys – 14 val.; 6 d. – 6–8 dalys – 14 val. <i>Visą repertuarą rasite www.forumcinemas.lt</i> Skalvija 4, 10 d. – Drąsiau drąsiau (JAV) – 17 val.; 5 d. – 14.10; 8 d. – 16.50; 12 d. – 13.15 6 d. – Margarita – Šiaurės karalienė (Danija, Norvegija, Švedija, Lenkija, Čekija, Islandija) – 13.45 7 d. – Mr. Landsbergis. Sugriauti blogio imperiją (dok. f., Lietuva, Nyderlandai) – 14 val.; 8 d. – 19 val.; 12 d. – 13.30 7 d. – Siuzana Andler (Prancūzija) – 18.30; 9, 11 d. – 17 val.; 10 d. – 19.10 7 d. – Vestsaido istorija (JAV) – 20.30 9 d. – Paralelinės mamos (Ispanija) – 18.50 9 d. – Gucci mados namai (JAV) – 21.05 11 d. – Mergina ir voras (Šveicarija) – 19.10; 13 d. – 17 val. 10 d. – Kopa (JAV, Kanada) – 21 val. 11–13 d. – Mirtis ant Nilo (JAV) – 21 val. 13 d. – Drive My Car (Japonija) – 13.40 13 d. – <i>Kino klasikos vakarai</i>. Medžiotojo naktis (JAV) – 18.50 <i>Prancūzų kino festivalis „Žiemos ekranai“</i> 4 d. – <i>Seansas, skirtas J.-P. Belmondo</i>. Žmogus iš Rio (Prancūzija, Brazilija) – 19 val. 4 d. – Pasaulis po mūsų (Prancūzija) – 21 val. 5 d. – Amžinoji vasara (Prancūzija) – 16.15 5 d. – Kruvini apelsinai (Prancūzija) – 20 val. 6 d. – Vasara Korsikoje (Prancūzija) – 16 val. 6 d. – Sudie, kvailiai! (Prancūzija) – 20.30 <i>Simone Signoret filmų retrospektiva</i> 5 d. – Prisipažinimas (Prancūzija) – 18 val. 6 d. – Tereza Raken (Prancūzija, Italija) – 18.30 <i>Karlsono kinas</i> 5 d. – Ainbo (animac. f., Peru, Nyderlandai) – 12.30 6 d. – Mano vilkas (Prancūzija) – 12 val. 12 d. – Lobis (rež. A. Marcinkevičiūtė) – 11.30 13 d. – Liepsnojanti širdis (animac. f., Prancūzija, Kanada) – 11.45 Pasaka 4 d. – Žudikų kupė (Prancūzija) – 18 val. 4 d. – Drąsiau drąsiau (JAV) – 18.30, 20.30; 5 d. – 18.15, 20.30; 6 d. – 17.30; 7 d. – 18.15, 20.45; 9 d. – 18, 20.30; 10 d. – 18.15 4 d. – Siuzana Andler (Prancūzija) – 18.15; 5 d. – 16.30; 6 d. – 20 val.; 8 d. – 20.45; 9 d. – 18.30
Redaktorė – Monika Krikštopaitytė (dailė) Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė Fotografija – Agnė Narušytė Kinas – Ilona Vitkauskaitė Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė Muzika – Laimutė Ligeikaitė Stilius – Rita Markulienė, Violeta Kundrotienė Dizainas – Jokūbas Jacovskis Maketas – Vanda Čemerkaitė Finansininkė – Brigita Misiuvienė Direktorius – Linas Vildžiūnas	© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais. Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VšĮ „7 meno dienos“, S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. Tel. 2613039. El. paštas redakcija@7md.lt. ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 800 egz. Spausdino UAB „Valdo leidykla“, Gedimino g. 34, Ukmergė Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas Lietuvos kultūros taryba LR kultūros ministerija Lietuvos kino centras LIETUVOS KULTŪROS TARYBA LIETUVOS KINO CENTRAS 91771392646008